

શ્રી યશોવિજયજી
જૈન ગ્રંથમાળા

દાદાસાહેબ, ભાવનગર.

ફોન : ૦૨૭૮-૨૪૨૫૩૨૨

૩૦૦૪૮૪૬

4398

પ્રકાશ" ની ૨૦૧૫/૧૬ ની ભેટ

ક

Yashovijay Jain Granthmalai

શ તું જયો દ્વા ર

પરમ પવિત્ર ગિરિરાજ શ્રી શત્રુંજય

[મૂલ્ય આઠ આના]

“શ્રી જૈન ધર્મ પ્રકાશ” ની સં. ૨૦૧૫-૨૦૧૬ ની ભેટ

શ્રી નૂતન શત્રુંજયોદ્ધાર

તથા

મહાતીર્થને લગતો ઉપયોગી સંગ્રહ

❧

પ્રકાશક

શ્રી જૈન ધર્મ પ્રસારક સભા

ભાવનગર

❧

રચયિતા

શ્રી બાલચંદ હીરાચંદ “સાહિત્યચંદ્ર”

માલેગાંવ

❧

આર્થિક સહાયકો

શ્રી કરમચંદ લાલચંદ-કલકત્તા

શા. રસિકલાલ બાલચંદ મહેતા-માલેગાંવ

વી. સં. ૨૪૮૫

વિ. સં. ૨૦૧૫

દી. સં. ૧૬૫૬

મૂલ્ય આઠ આના.

સવિતા પ્રેસ :: ભાવનગર

પ્રકાશકનું નિવેદન

દિવસે દિવસે મોંઘવારી વધતી આવે છે અને “ શ્રી જૈન ધર્મ ” પ્રકાશ ”ને સારા પ્રમાણમાં ખોટ સહન કરવી પડે છે, છતાં પણ “ પ્રકાશ ”ના ગ્રાહકોને અને શ્રી જૈનધર્મપ્રસારક સભાના સભ્યઅંધુ-ઓને ભેટ પુસ્તક આપવાનો શિરસ્તો અખંડિત રીતે ચાલુ રાખવામાં આવ્યો છે, જે ખરેખર તો તેના સહાયક અંધુઓને જ આભારી છે.

છેલ્લા કેટલાએક વર્ષોથી એક પછી એક ઉપયોગી ભેટ પુસ્તકો આપવાથી કોકોનો ચાહ વધતો આવે છે અને કેટલાક સભાસદ-અંધુઓના પ્રશંસા-પત્રો પણ મળે છે. આ વખતે સં. ૨૦૧૫-૧૬ ના વર્ષ માટે ગ્વણીના ક્રેપક, શીઘ્ર કવિ અને નત્તવચિંતક શ્રી બાલચંદ્રભાઈ હીરાચંદ “સાહિત્યચંદ્ર”ની નવીન કૃતિ “ નૂતન શત્રુંજયોદ્ધાર ” પસંદ કરવામાં આવી છે. તેની પ્રથમ આવૃત્તિ શેઠશ્રી કીસનદાસ ભૂખણદાસની આર્થિક સહાયથી વિ. સં. ૧૯૯૭ માં બહાર પડેલ, જે જનતામાં સારો આદર પામી હતી, તેની નકલ મળતી ન હતી એટલે કલકત્તાનિવાસી અને આપણી સભાના સભાસદ તેમજ શુભેચ્છક શ્રી કર્મચંદ લાલચંદભાઈને તે સંબંધી પ્રેરણા કરતાં તેમણે ડા. ૩૦૦) ત્રણસો તથા ક્રેપકશ્રીની પ્રેરણાથી શા. રસિકલાલ બાલચંદ મહેતાએ રા. ૧૦૦) આર્થિક સહાય આપવાનું કબૂલ કરતાં અમે આ કૃતિ પ્રકાશિત કરી શક્યા છાએ. શ્રી કર્મચંદભાઈ ગુપ્ત સખાવતોમાં વિશેષ માને છે; કીર્તિથી ખર રહે છે અને ધાર્મિક કાર્યોમાં સુકૃતની કમાણીના સદ્વ્યય કરતા જ રહે છે, જે ખરેખર અનુમોદનીય અને આચરણીય છે. તેમની સ્વર્ગસ્થ પત્ની માણિકબાઈના શ્રેયાર્થે આ પુસ્તક પ્રકાશન કરાયેલ છે.

શ્રી આલચંદ્રભાઈ સભાના પરમહિતસ્વી છે. શ્રી જૈન ધર્મ પ્રકાશ-
નો એક પણ અંક એવો નહિં હોય જેમાં તેઓથીનો પદ કે ગદ્ય
લેખ નહીં હોય. શ્રી આલચંદ્રભાઈની આ કૃતિ માટે વખાણ કરવા
ને સુવર્ણને ઝોપ ચઢાવવા જેવું છે. તેમણે પ્રાચીન ગ્રંથો પરથી
અર્વાચીન પદ્ધતિએ શ્રી શત્રુંગયના થયેલા કલ્કારોને હળવી ભાષામાં
ગૂંથી લીધાં છે આ પુસ્તકને વિશેષ ઉપયોગી બનાવવા માટે આપણી
સભાના મેકેટરી શ્રી દીપચંદ્ર જીવજીલાલ શાહે પરિશ્રમપૂર્વક
તૈયાર કરેલ તીર્થાધિગજ શત્રુંગયનું સંક્ષિપ્ત વર્ણનનો સમાવેશ કર-
વામાં આવ્યો છે. તેઓશ્રીએ તીર્થને લગતી સમગ્ર માહિતી સંક્ષિપ્તમાં
હતાં મુદ્દાસર આપી છે, જે તીર્થપ્રેમીને માટે ઉપયોગી છે. તદુપરાંત
આ પુસ્તકને વિશેષ ઉપયોગી બનાવવા પ્રાચીન ચૈત્યવંદનો અને સ્તવનો
વિગેરેનો સમાવેશ કર્યો છે.

શ્રી કરમચંદ્રભાઈ જ્ઞાન-પ્રચારના આવા કાર્યોમાં વિશેષ સહાયતા
કરતા રહે અને શ્રી આલચંદ્રભાઈ પોતાની સુકલ્મનો પ્રસાદ જનતાને
ચરણે આપ્યા જ કરે એમ હૃદયીએ છીએ.

શ્રી જૈન ધર્મપ્રસારક સભા

સં. ૨૦૧૫: અક્ષય તૃતીયા

ભાવનગર.

* આત્મનિવેદન *

મારા ભાણેજ શેઠ કીસનદાસ ભૂખણદાસે શ્રી શતુન્જય તીર્થના જુદા જુદા ફોટાઓ લેવરાવી, તેને એન. લાર્જ કરાવી, તેમાં રંગ પૂરી આરીસાઓ બનાવી માલેગામના જિનમંદિરમાં “શ્રી શતુન્જયપ્રાસાદ” તરીકે પધરાવેલ છે. તેઓએ નૂતન પદ્ધતિને અનુસરી કાવ્યરચના કરવા મને જણાવ્યું અને તે માટે જોઈતા પુસ્તકો મને સોંપ્યા. તે મુજબ “શ્રી નૂતન શતુન્જયોદ્ધાર” નામક કાવ્ય મેં રચી આપ્યું. તેઓએ પોતાના અર્થે સંવત ૧૯૯૪ માં તેની પ્રથમ આવૃત્તિ પ્રગટ કરી. તેની પ્રતો હાલમાં બલાસ થઈ ગઈ છે. ત્યારે તે પુસ્તકમાં કેટલોએક સુધારોવધારો કરી શ્રી જૈન ધર્મ પ્રસારક સભાને મેં સોંપેલ. આ પુસ્તકની બીજી આવૃત્તિ પ્રગટ થતી જોઈ મને ઘણો આનંદ થાય છે. શ્રી જૈન ધર્મ પ્રસારક સભાએ તેમાં કેટલીએક નવી માહિતી ઉમેરી પુસ્તકની ઉપયુક્તતા વધારી છે તે માટે સભાનો હું ઉપકાર માનું છું.

માલેગાવ : સાહિત્યચંદ્ર આલયંદ્ર હીરાચંદ્ર

સ્વ. માણિકબાઈ કરમચંદ શાહ

જન્મ : ભુજ (કચ્છ) ૨૬ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૯૨

સ્વર્ગવાસ : કલકત્તા ૨૧ સપ્ટેમ્બર ૧૯૫૬

સ્વ૦ માણેકબાઈ કરમચંદ શાહ

કચ્છના પાટનગરભુજમાં તેમનો ૨૬ મી અષ્ટેમ્બર ૧૮૬૨ ના રોજ જન્મ થયેલો. “ માણેક ” જેવા કાન્તિવાળા હોવાથી તેમનું માણેકબાઈ એવું યથાર્થ નામ પાડવામાં આવ્યું. બાળવયમાં ઉચિત સંસ્કાર લઈ તેઓ સુશીલ અને સદ્ગુણી શ્રેષ્ઠિવર્ય શ્રી કરમચંદ લાલચંદભાઈ સાથે લગ્નગ્રંથીથી જોડાયા.

સરલ સ્વભાવી અને સૌમ્ય મુખમુદ્રાને કારણે તેઓ સર્વના પ્રીતિપાત્ર બની ગયા. કુશળ ગૃહિણી તરીકે ગૃહ-સંસાર ચલાવી શ્વસુર પક્ષમાં સર્વ કોઈની આહવાન પ્રાપ્ત કરી લીધી.

ધર્મના સંસ્કાર ગળથૂંદીમાંથી જ હોવાથી નિત્ય-કર્મ કદી પણ ચૂકતા નહિ. અકાઈ અને વર્ષીતપ જેવી તપશ્ચર્યા કરી સ્વજીવનનું સાફવ્ય કરેલું અને તે શુભ પ્રસંગને અનુલક્ષીને સુકૃતની લક્ષ્મીનો સારા પ્રમાણમાં સદ્વ્યય કર્યો. દરેક માસે અષ્ટમી-ચતુર્દશીનો ઉપવાસ કરતા. ઘણા વર્ષોથી ગરમ ઉકાળેલું પાણી હંમેશા પીતા અને ચોવિહાર પણ કરતા. કલકત્તામાં તેઓશ્રીની ધર્મકરણીની સૌ કોઈ પ્રશંસા કરતું.

ચોસડ વર્ષની વય થવા છતાં તેમની ધર્મશ્રદ્ધા ઘણી જ દૃઢ હતી. ૨૧ મી અષ્ટેમ્બર ૧૯૫૬ ના રોજ તેઓ સ્વર્ગવાસ પામ્યા તે દિવસે વહેલા ઊઠી પ્રથમ પ્રતિક્રમણ કરી લીધું. તે દિવસે જિનાલયમાં શાન્તિ-સ્નાત્ર જેવો મંગળકારી પ્રસંગ હોવાથી મોટર લૂઈવરને

આડા આત કલાકે મોટર તૈયાર રાખવાની સૂચના આપી, પોતે સામાયિકમાં બેઠા. સામાયિક પૂર્ણ થવાના સમયે કેટલા વાગ્યા છે, તે જોવા માટે, બાબુના રૂમમાં, ચરવળો તથા મુહુપત્તિ લઈને ગયા. ઘડીયાળમાં જોતાં જ કંઈક ચક્કર આવવા લાગ્યા એટલે પોતે જમીન પર બેસી ગયા અને તત્ક્ષણ જ મૂર્ચ્છિત બની ગયા.

અચાનક આવી ઘટના બનતાં સર્વ કુટુંબીજનો એકત્ર થઈ ગયા અને ડોક્ટરને બોલાવ્યા મસ્તક પર શીતળ જળનો છંટકાવ કરી, મુખમાં પાણી પાવાની ક્ષણે તરતજ પોતે બોલ્યા કે “આજે મારે પોરમીનું પરચકળાણ છે. મને પાણી ન પાશો.” આટલું બોલીને પાછા બેભાન થઈ ગયા.

ડોક્ટરે આવી તપાસતાં હાર્ટ-એટ્રેક માલૂમ પડ્યો. ઇન્જેક્શન આપવાની તૈયારી કરતાં જ સદ્ગુણી ને સચ્ચારિત્રશીલ માણેકબાનો આત્મા સ્વર્ગને પંથે ગયો.

ધાર્મિક ક્ષેત્રમાં મૃત્યુ પામવું એ પણ જિંદગીનો અણમૂલો લડાવો છે અને પરલવમાં સદ્ગતિ પ્રાપ્ત થવાનું સૂચન છે.

સ્વભાવે શાંત, પ્રકૃતિએ ભદ્ર, હસમુખા ને મિલન-સાર પુણ્યવાન આત્માને જ આવું મૃત્યુ પ્રાપ્ત થાય.

શ્રી કરમચંદલાઈએ સ્વર્ગસ્થના શ્રેયાર્થે લક્ષ્મીનો જીદે હાથે સદ્ગવ્ય કર્યો.

नूतन

शत्रुंजयोद्धार

श्रीशत्रुंजयस्तोत्रम् ।

(उपजातिवृत्तम्)

शत्रुंजयो नाम नगाधिराजः, सौराष्ट्रदेशे प्रथितप्रशस्तिः ।
तीर्थाधिराजो भुवि पुण्यभूमस्तत्रादिनाथं शिरसा नमामि ॥१॥
अनंततीर्थाधिपसाधुवृन्दैर्या सेविता शांतितपाभिवृद्धैः ।
सा पुण्यभूमिर्वितनोतु सौख्यं, जिनादिनाथं शिरसा नमामि ॥२॥
अनेकराज्याधिपमन्त्रिमुख्यैर्विनिर्मिता सुंदरचैत्यपङ्क्तिः - ।
स्वभूमितुल्या भुवि सुप्रसिद्धा, तत्रादिनाथं शिरसा नमामि ॥३॥
विभ्रामधामो मुनिसाधकानां, संसारतपैर्हृतसाधकानाम् ।
यो यानतुल्यो भवजालमार्गे, जिनादिनाथं शिरसा नमामि ॥४॥
या पादपद्मैः पुनिता सुभूमिरनंतयोगीमुनिभिर्नितान्तम् ।
आकर्षणं बुम्बकरत्नतुल्यं, तत्रादिनाथं शिरसा नमामि ॥५॥
निर्गारम्योदितनाकतुल्या, गिरीन्द्रसौगन्धितवृक्षराजिः ।
विचित्रवर्णैः सुमनोहरा च, तत्रादिनाथं शिरसा नमामि ॥६॥
शचीन्द्रदेवैः परिश्रेष्टिताश्च, नृत्यन्ति शृंगारभृताः सुभक्त्या ।
कुर्वन्ति वृष्टिं मधुगन्धपुष्पैस्तत्रादिनाथं शिरसा नमामि ॥७॥
स्वजीवितं पावनतामुपैति, ये पूजयन्ति प्रभुपादयुग्मम् ।
श्रीनाभिपुत्रं प्रथमं जिनेन्द्रं, युगादिनाथं शिरसा नमामि ॥८॥

૧. મંગલાચરણ

* દુહા *

વીણા પુસ્તકધારિણી, પ્રણમું શારદ માત;
 જસ ચરણાંબુજ સેવતા, પ્રતિભા હો સાક્ષાત. ૧
 તીર્થરાજ સિદ્ધાચલે, પ્રણમું આદિજિનુંદ;
 જન્મ સફલતા હું વરું, વર્ણવતા જિનચંદ. ૨

ઠાળ ૧ લી (દેશી-ચોરી રચના કરી રૂડી ચોક્કમાં)

ગિરિ સિદ્ધાચલ ગુણ ગાઇએ,
 ધરી આદિ જિનેશ્વર ધ્યાન, મૂકી અભિમાન,
 સિદ્ધાચલ વંદીએ (આંકણી)

ગિરિ શાશ્વત છે ત્રણ કાળમાં,
 એહ મુક્તિતણો છે દાતાર, જીવોનો આધાર, સિ. ૧
 થયા સિદ્ધ અનંત મુનિ ઇહાં,
 કેઇ તીર્થંકર જગદીશ, અનંત સૂરીશ, સિ. ૨
 શુભ ભાવતણી શ્રેણી ઇહાં,
 થઇ ભક્તિ વિવિધ જે સ્વરૂપ, ચિદાનંદરૂપ, સિ. ૩
 ગયા કેવલિ દેવ વિબુધ ઘણા,
 વર્યા મુક્તિનગરીનો વાસ, અખંડ નિવાસ, સિ. ૪
 જેહ ભવ્ય ફરસે એહ તીર્થને,
 તસ સંસારનો થાય અંત, વરે તે અનંત, સિ. ૫

શ્રી આદિ જિનેશ્વર કેવળી,
 પૂછે પુંડરીક ગણધાર, શાસ્ત્રનો વિચાર, સિ. ૬
 એહ તીર્થ અનાદિઅનંત છે,
 થયા થાશે અનંત ઉદ્ધાર, નિશ્ચય મન ધાર, સિ. ૭
 જગમાંહે એ તીર્થ છે શાશ્વતું,
 થયું અનંત ચોવીશીનું ધામ, વિમલ અભિરામ, સિ. ૮
 ઇહાં આવશે ભાવી તીર્થકરો,
 ત્રણ કાલ રહે એ અખંડ, મહિમા છે પ્રચંડ, સિ. ૯
 એંશી યોજન જે પ્રથમારકે,
 થયો સિત્તેર દ્વિતીયમાં જેહ, નમો ધરી નેહ, સિ. ૧૦
 થયો સાઠ યોજન ત્રીજા આરકે,
 ચોથે અર્ધ શતક જેહ હોય, નાવે તુલ્ય કોય, સિ. ૧૧
 પાંચમે બાર યોજન ભાખિયો,
 છઠે સાત હાથનું પ્રમાણ, શાસ્ત્રમાંહી જાણ, સિ. ૧૨
 સ્થિર નામ ને ઠામ છે જેહનું,
 નહિ તોડે પ્રલય પણ જેહ, નમો તીર્થ તેહ, સિ. ૧૩
 એવા તીર્થ ગિરિને ગાઘશું,
 લેઈ શાસ્ત્રતણા આધાર, ગાઘશું ઉદ્ધાર, સિ. ૧૪
 જગમાંહે ન તીરથ એહવું,
 વઢે બાલેન્દુ ભક્તિ રસાળ, ધરીને વિશાલ, સિ. ૧૫

૨. ઉદ્ધારવર્ણન

* દુહા *

તીર્થાદરણ્ય પુણ્ય છે, ભવનિરતારણ્ય મંત્ર;
ભ્રમણ મટે ભવવન વિષે, આત્મોદ્ધારણ્ય તંત્ર. ૧

ઢાળ બીજી (દેશી-આવો આવો જસોદાના કંથ)

જય જય બોલો ગિરિરાજ, સિદ્ધગિરિ ભેટો રે,
કેઈ કોડ ભવાંતર પાપ, ક્ષણમાં મેટો રે. (આંકણી)

એહ તીર્થતણા ઉદ્ધાર, વિવિધ કરાવે રે,
કરી સેવાભક્તિ બહુ ભાવ, પાપ હરાવે રે. જય-૧

કરી તીર્થતણા ઉદ્ધાર, આત્મોદ્ધાર રે,
મુક્તિનગરીનો નિવાસ, મેળવે સાર રે. જય-૨

શ્રી ઋષભજિનંદ ઉપદેશ, પ્રથમ કરાવે રે,
ચક્રવર્તી ભરત ઉદ્ધાર, અનુપમ ભાવે રે. જય-૩

આઠમો નૃપ ભરતનો વંશ, ધર્મ દિપાવે રે,
દંડવીર્ય નૃપતિ ઉદ્ધાર, બીજો કરાવે રે. જય-૪

પ્રભુ સીમંધર ઉપદેશ, ઇંદ્રને ભાવે રે,
કરે ઇશાનેંદ્ર ઉદ્ધાર, મુગતિ મુખ પાવે રે. જય-૫

કરે ચોથો ઉદ્ધાર મહેંદ્ર, દેવનો સ્વામી રે,
પુણ્ય પુંજ અખંડ મિલાય, સદ્ગતિગામી રે. જય-૬

પ્રહ્લાંદ્ર કરે ઉદ્ધાર, પંચમ વાર રે,
દેવલોકથી આવી ગિરિંદ, જન્મનો સાર રે. જય-૭

જે ભુવનપતિ ચમરેંદ્ર, લાવના બગી રે,
 છઠ્ઠો કરતા ઉદ્ધાર, ધર્મના રાગી રે. જય-૮
 ચક્રવર્તી ભરત પછી બાણ, સગર તે બીજો રે,
 બગી ભાગ્યદશા મનમાંહે, અંતર રીઝો રે. જય-૯
 પ્રભુ મણિમય બિંબ વિશાળ, કાલ પિછાણી રે,
 કરે સ્થાપિત ગુપ્ત ભંડાર, ટાળવા હાનિ રે. જય-૧૦
 કરે કનકતણા જિન બિંબ, હથે ઘણેરો રે,
 કરી સાતમો તીર્થોદ્ધાર, જિનવર પ્રભુનો રે. જય-૧૧
 વ્યંતરેંદ્રનો આઠમો બાણ, શુભ ઉદ્ધાર રે,
 પ્રભુભક્તિતણો એ સાર, ધર્મ આધાર રે. જય-૧૨
 શ્રી ચંદ્રપ્રભુ ઉપદેશ, લાવના બગી રે,
 નૃપ ચંદ્રજસા મનમાંહે, પ્રભુ રઠ લાગી રે. જય-૧૩
 કર્યો નવમો તીર્થોદ્ધાર, સિદ્ધગિરિ આવી રે,
 મન ભાવ અપૂર્વ ઉલ્લાસ, લાવના ભાવી રે. જય-૧૪
 પ્રભુ શાંતિનાથ ઉપદેશ, ચક્રાયુધનો રે,
 થયો દશમો તીર્થોદ્ધાર, મનહર ગિરિનો રે. જય-૧૫
 શ્રી મુનિસુવ્રત જિનરાજ, તીર્થમાં થાવે રે,
 રામચંદ્રતણો ઉદ્ધાર, સહુને ભાવે રે. જય-૧૬
 દશરથસુત ભક્તિ સહિત, સિદ્ધગિરિ આવે રે,
 કરે અગ્યારમો ઉદ્ધાર, મનને ભાવે રે. જય-૧૭

પ્રભુ નેમિજિનેશ્વરરાજ, પાંડવ આવે રે,
 કરે ખારમો તીર્થોધધાર, સુંદર ભાવે રે. જય-૧૮
 મુનિ વજ્રઋષિ ઉપદેશ, ઉધધાર તેરમો રે,
 જાવડશા* શ્રેષ્ઠિ સુભાષુ, સજ્જન મન રમો રે. જય-૧૯
 સંવત એકસો ને આઠ, ગિરિવર આળ્યા રે,
 કરે ઉધધાર કાર્ય અનુષ, સહુ મન ભાળ્યા રે. જય-૨૦
 નૃપરાજ શિલાદિત્ય+ જેહ, વલ્લભીનગરે રે,
 મલ્લરાજ સૂરિ ઉપદેશ, ભાવના ધારે રે. જય-૨૧
 સધધર્મ પમાડ્યો તેહ, ભક્ત બનાવ્યો રે,
 ઉધધાર કરાવ્યો સાર, સહુ મન ભાળ્યો રે. જય-૨૨
 સંવત ખાર તેરમાં જાણુ, તીર્થોધધાર રે,
 કરે ખાહડ મંત્રી* વિખ્યાત, ચૌદમી વાર રે. જય-૨૩

* જાવડશા અફઘાનિસ્તાનમાં વેપાર કરતા હતા. ત્યાં મુનિ-
 સમુદાય મળે હતા, અને જાવડશાને ઉપદેશ કરી શ્રી શત્રુઞ્જના
 ઉદ્ધારની પ્રેરણા તેમણે કરી હતી. તીર્થના મંદિરનો કલશ ચઢાવતા
 જાવડશા અને તેમનાં પત્નીને અત્યાનંદ થયો. જાન જવાથી અકસ્માત
 થયો, અને બન્ને પતિપત્ની તે જ જગ્યાએ સ્વર્ગસ્થ થયાં.

+ મહારાજ શિલાદિત્યના શ્રી મલ્લવાદિસૂરિ ભાણેજ હતા.
 તેમના તેજસ્વી ઉપદેશથી રાજાએ બુદ્ધ ધર્મ છોડી જૈન ધર્મ
 સ્વીકારી સં. ૪૭૭માં તીર્થોદ્ધાર કર્યો.

X ઉદાયન મંત્રી તીર્થદર્શને ગયા ત્યારે એક ઉદરે સળગતી
 વાટ લઈ ખીલમાં પ્રવેશ કર્યો. તે નિહાળી આશાતનાનું કારણ જોઈ
 લાકડાનું કામ કાઢી નાખી, પાષાણમય-મંદિર બંધાવવાની પ્રતિજ્ઞા

હેમચંદ્રસૂરિ ઉપદેશ, મનમાં વસીઓ રે,
 કરે તીર્થસેવા બહુ ભાવ, મુક્તિનો રસિયો રે. જય-૨૪
 સમરાશા* જે ઓશવાળ, તીર્થના રાગી રે,
 કરે પંદરમે ઉધ્ધાર, ભાવના બાગી રે. જય-૨૫
 એકોત્તર તેરસે માંહે, ઉધ્ધાર કીધો રે,
 કરી સેવાલકિત બહુ ભાવ, બહુ જશ લીધો રે. જય-૨૬
 સત્યાશી પંદરશે સાલ, ઉધ્ધાર સોળમે રે,
 કરમાશા† શ્રાવક રાજ, કરતો તે સમે રે. જય-૨૭
 આગામી કાળમાં બાણ, ઉધ્ધાર કરશે રે,
 તેહ વિમલવાહન ભૂપાલ, લવજલ તરશે રે. જય-૨૮
 તીરથ ઉધ્ધારથી બાણ, લવિજન તરશે રે,
 બાલેન્દુ કહે તે સુબાણ, મુક્તિને વરશે રે. જય-૨૯

કરી ઉદ્ધયનમંત્રીએ આકરા નિયમે લીધા. દૈવયોગે યુદ્ધમાં તે મૃત્યુ પામ્યા પછી તેમના સુપુત્ર શ્રી કુમારપાળ મહારાજના મંત્રી બાહડે પિતાની ઈચ્છા પૂર્ણ કરતાં તીર્થને! ઉધ્ધાર કર્યો. નૂતન મંદિર સંવત ૧૨૧૪માં પૂર્ણ કરી પ્રતિષ્ઠા કરી. એ જ મંદિર હાલમાં વિદ્યમાન છે.

* અલ્લાઉદ્દીનના વખતમાં સમરાશા તિલંગ દેશના સુબેદાર હતા. દિલ્હીમાં વસતા હતા. બાદશહની સલાહ અને મદદ મેળવી તેમણે તીર્થોધ્ધાર કર્યો હતો.

† કરમાશા ચિતોડમાં રાજકાર્યધુરંધર તરીકે પ્રસિદ્ધ થયા હતા. અમદાવાદનો નાનો શાહબદો એમના આશ્રયે રહ્યો હતો. એ ગાદી ઉપર આવતાં તેની મદદથી કરમાશાએ તીર્થોધ્ધાર કર્યો. સંવત ૧૫૮૭ વૈશાખ વદ ૬. એ વખતે અનેક ગચ્છના આચાર્યોએ મૂળ મંદિર બધા ગચ્છો માટે સરખું માન્ય અને પૂજ્ય દરાવેલ છે.

૩. પાલીતાણા દર્શન

* દુહા *

પાલીતાણા નગરનો, તીર્થચરણમાં વાસ;
લક્ષ્મિગંધ મહકે જિહ્વાં, આપે નિત્ય સુવાસ.

ઢાળ ત્રીજી (સુણ ગોવાલણી ગોરસડાવાલી)

એ સિદ્ધગિરિ સોરઠ ભૂષણ, લવલયલંજન તીર્થ છે;
જે ભારતમાં જગતારણ, અકલંક અલૌકિક તીર્થ છે—આંકણી
જે ગિરિવર રજરજ પૂનિત છે, મુનિતીર્થપતી સ્પર્શિત સહુ છે;
જે એકવીસ નામે વંદિત છે, નવાણું નામાંકિત પણ છે.

એ સિ. ૧

જ્યાં પાદલિપ્તસૂરિના નામે, નાગાળુંન શિષ્યે બહુમાને;
પાલીતાણા પુર નિર્માયું, ગુરુસ્મરણ અખંડિત તિહાં લાવ્યું.

એ સિ. ૨

જે ધર્મસ્થાન વિભૂષિત છે, જિનમંદિર મંડિત શોભિત છે;
સાહિત્ય પાઠશાળા જ્યાં છે, આગમમંદિર સુંદર ત્યાં છે.

એ સિ. ૩

મંદિર દશ પુરમાં શોભે છે, પ્રાસાદ ધર્મશાળા જ્યાં છે;
ચાલીસ વિશાલ ખિરાજે છે, આરોગ્યાલય પણ દીપે છે.

એ સિ. ૪

શ્રી યશોવિજય ગુરૂકુલ જ્યાં છે, મુનિગણ લણતા બહુ દીસે છે;
શાસ્ત્રાભ્યાસે રત સહુ જણ છે, પાઠક શિષ્યે તે ભૂષિત છે.

એ સિ. ૫

ત્યાંથી શત્રુજય દીસે છે, મંદિર નગરી સમ લાસે છે;
લક્ષ્મિ ઝરણાં જ્યાં બહુ વહે છે, જય જય સુખથી જ્યાં નીકળે છે.

એ સિ. ૧

ધનધાન્ય પયે ધૃતથી પુરું, જે ભૂમિ રસાળથકી સારું;
છે પુર પાલીતાણા પ્યારું, જે પુણ્યભૂમિ છે લવતારું.

એ સિ. ૭

સંસારતાપથી જે તપતા, પાપી નિર્દય જસ નહિ મમતા;
એવા પણ એ ગિરિને ધ્યાવે, સહેજે મુક્તિપદ તે પાવે.

એ સિ. ૮

સહુને વિશ્રામ સુલભ જ્યાં છે, વિદ્યા લણુતા મુનિ શ્રાવક છે;
આહાર સુલભ સુખકર ત્યાં છે, જ્યાં પંડિત ને ભવિ પાઠક છે.

એ સિ. ૯

મન નિર્વિકાર સહેજે થાવે, શાંતિ આત્માની પ્રગટાવે;
કુંડો શીતલ જલથી ભરિયા, વનરાજી વનસ્પતિ દુઃખ હરિયા.

એ સિ. ૧૦

આ દેવનગર ગિરિશૃંગોમાં, દેવેન્દ્રે વસાવ્યું આ જગમાં;
લાસે છે સ્વર્ગ જ અવનીમાં, વિશ્રામ મુક્તિના માર્ગોમાં.

એ સિ. ૧૧

તપતપતા ગિરિની છાયામાં, જે વન્ય સુક્રમાં ગિરિવરમાં;
કેઈ શાંતિ વર્યા નિજ આતમમાં, હર્ષક થઈ માર્ગ જિનેન્દ્રોના.

એ સિ. ૧૨

સિદ્ધાચલ જૈન હૃદય વસિયો, યાત્રા નિત કરતો મન રસિયો;
દુર્ભાગ્ય ન જે નજરે દેખે, તસ જન્મ ન છે લાગ્યો લેખે.

એ સિ. ૧૩

જ્યાં ચિત્ત પ્રપ્રુલ્લિત બહુ થાવે, ગિરિવરના ગુણ સહુ મળી ગાવે,
પ્રતિપદમાં આતમ વિકસાવે, બાલેન્દુ જેના ગુણ ગાવે.

એ સિ. ૧૪

૪. સિદ્ધાચલદર્શન

* દુહા *

ગિરિવર જગમાં બહુ રહ્યા, દીસે બહુ ઉત્તુંગ;
પણ એ ગિરિસમ નહીં દિસે, અન્ય કોઈ મન ચંગ. ૧
એ સુરગિરિથી પણ વડો, જોતાં મન આનંદ;
ભવિજન હર્ષે દર્શાને, ધરતા પરમાનંદ. ૨

હાળ ચોથી (દેશી-મનમંદિર આવો રે, કહું એક વાતલડી)

સિદ્ધ ગિરિવર જઈને રે, આદીશ્વર વંદો,
સહુ ચાલો ઉમંગે રે, જેથી ચિર નંદો-આંકણી

પહેલી ભાથા તળેટી રે, સહુને શાંતિ કરે,
માતા ગંગાબાઈનું રે, સ્મારક ચિત્ત હરે. સિ. ૧

લાલભાઈ સુપુત્રે રે, નિર્માયું ભાવે,
ધર્મધામ કરાવ્યું રે, સહુના મન ભાવે. સિ. ૨

ભાશું નાહર કુલથી રે, પ્રારંભ જ્યાં થાવે,
પુણ્ય બાંધ્યું અખંડ રે, ગતિ શુભ બે લાવે. સિ. ૩

પછી આગમમંદિર રે, દર્શન ત્યાં કરીએ,
જિનવાણી અખંડિત રે, સ્થિર થઇ નિરખીએ. સિ. ૪

કલિકાલ ચમત્કૃતિ એ, આણુંદસાગરની,
બહુ કાલ એ થાશે રે, શાંતિ ભવિક જનની. સિ. ૫

પિસ્તાળીસ આગમ રે, દેહરીઓ નિરમી,
પ્રભુ વીરની વાણી રે, અમર મુગતિકામી. સિ. ૬

વીર પુત્ર પ્રભાવી રે, સાગર જ્ઞાનતણો,
ઉદ્ધાર આગમનો રે, સહુ કોઇ શાસ્ત્રી ભણો. સિ. ૭

આવી વિજય તળેટી રે, મુક્તિ તણી ખારી,
ભવિ જીવના મનમાં રે, લાગે જે સારી. સિ. ૮

આદિજિન પગલાં રે, ખીજ શાંતિ ભલા,
દેરીઓ ત્યાં શોભે રે, ખાવીસ શુભ પગલા. સિ. ૮

ધનવસહી ખિરાજે રે, ધનપતસિંહતણી,
મંદિર અતિ શોભે રે, કૃતિ જાણે ઇંદ્રતણી. સિ. ૧૦

સંવત યોગણીસે રે, યોગણપચાસનો,
ધર્મચંદ શેઠ લાવે રે, સંઘ શ્રી સૂરતનો. સિ. ૧૧

મોહનમુનિ આવે રે, ગુરુ ગુણવંત ઘણા,
તસ હસ્તે પ્રતિષ્ઠા રે, યોગ્ય થાય ઘણા. સિ. ૧૨

મહેતાબ કુમારી રે, સ્મારક કર્યું ભાવે,
દર્શન ત્યાં કરતા રે, દુઃખ દુરિત જાવે. સિ. ૧૩

દર પગલે ડગલે રે, પાપ સકલ નાસે,
વસ્તુપાળે કરાવ્યો રે, માર્ગ ભલો વિલસે. સિ. ૧૪

યાત્રા ભલી સહુને રે, થાએ એહ થકી,
પથ ગ્લાન તપસીને રે, સુખકર એહ નકી. સિ. ૧૫

ગયા ઇંચજ રાજ રે,* આવ્યું સ્વરાજ ઇંહાં,
ઠાકોર ને રાજ રે, સહુ કોઈ દૂર થયા. સિ. ૧૬

થયો દેશ સ્વતાંત્ર રે, લોકશાહી આવી,
રખોપા-કર સહુ ગયા રે, આઝાદી લાવી. સિ. ૧૭

કયાં સુલભ પગથિયા રે, બાલક વૃદ્ધ ચઢે,
ગાએ જિનગુણ સહુ કોઈ રે, આનંદ ચિત્ત વરે. સિ. ૧૮

આવ્યો પહેલો હડો રે, ભરત ચરણ નિરખો,
ચક્રવર્તિ ભરતના રે, પ્રથમ શાસ્ત્રે પેખો. સિ. ૧૯

પછી પેખ્યો કુમાર કુંડ રે, પગલાં જિનપતિના,
નેમિનાથજિનંદના રે, વરદત્ત ગણધરના. સિ. ૨૦

તેમ ઋષભ પ્રભુનાં રે, વંદન ભકિત કરો,
ભવ કોડનાં ક્ષણમાં રે, પાતક સર્વ હરો. સિ. ૨૧

માતા હિંગલાજ દીઠા રે, અંબામાત તિહાં,
ઔષધ રસસંગ્રહ રે, વિપુલ વનસ્પતિ જ્યાં. સિ. ૨૨

કલિકુંડ પારસનાં રે, પગલાં ત્યાં ભેટે,
દુરિતો સહુ ભવિના રે, પાતક સર્વ મટે. સિ. ૨૩

આવ્યા શાશ્વત જિનનાં રે, પગલાં ચિત્ત હરે,
દેહરી બહુ કોરણી રે, સહુના ભાવ ઠરે. સિ. ૨૪

યોગી મુનિ ધ્યાને રે, તપ તપવા કાળે,
 બહુ ઉચિત છે સ્થાન રે, સુંદર ત્યાં ગાળે. સિ. ૨૫
 શ્રીપુજ્યની દેહરી રે, મન હરતી દીસે,
 આત્માની શાંતિ રે, જઈ વસીએ ભાસે. સિ. ૨૬
 હીરબાઈનો કુંડ રે, આવ્યો તળીઆમાં,
 ગઢ દીઠો જિણુંદનો રે, હર્ષ વધ્યો દિલમાં. સિ. ૨૭
 ઉત્સુક મન થાએ રે, પ્રભુ ક્યારે ભેટે ?
 દાદાના ચરણે રે, મસ્તક કરું હેટે, સિ. ૨૮
 ક્ષણ થોડા રહ્યા છે રે, દાદાને મળવા,
 સાર્થક નરભવનું રે, પાતિકદળ હણવા. સિ. ૨૯
 દ્રાવિડ વારિખિલ્ય રે, મુનિ પગલા દીઠાં,
 તપ તપી ત્યાં જેહનાં રે, કર્મો સહુ નાઠાં. સિ. ૩૦
 આઈમતો નારદજી રે, દ્રાવિડ મુનજનની,
 વારિખિલ્ય મુનિની રે, મૂર્તિ મનહરણી. સિ. ૩૧
 કરી મુનિ દર્શનને રે, સહુ દુઃખને હરીએ,
 તેહના ગુણ ગાઈએ રે, સ્હેજે ભવ તરીએ. સિ. ૩૨
 રામ ભરત ને શુક મુનિ રે, શિલંકાચાર્ય થયા,
 થાવચ્ચા મુનિવર રે, અહીંઆ આવી રહ્યા. સિ. ૩૩
 કરો દર્શન તેના રે, મન આનંદ વરો,
 પાતિક ભવભવનાં રે, ક્ષણમાં ફર કરો. સિ. ૩૪
 આળ્યો ટુંકડો મારગ રે, દાદાની ટુંક તણો,
 હવે ભેટશે જિનવર રે, આદિ પ્રભુ જાણો. સિ. ૩૫

બલી ને મયાલી રે, ઉવયાલી ભેટયા,
દારના જેમ રક્ષક રે, પાપ સહુ નાહા. સિ. ૩૬

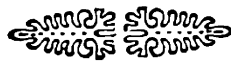
એહને નમે ભાવે રે, જય જય ગિરિ ખોલો,
મન આનંદ ઉભર્યો રે, અંતરપટ ખોલો. સિ. ૩૭

ઉગ્યો સૂરજ આત્મનો રે, ઉલ્લાસ બહુ મોટો,
ભેટશું દાદાને રે, પુણ્યનો નહિ તોટો. સિ. ૩૮

ઉતર્યો થાક સઘળો રે, આનંદ ચિત્ત ઘણો,
જય જય સિદ્ધાચલ રે, જય જય ઋષભતણો. સિ. ૩૯

જય જય આદિ જિનવર રે. જય સુત નાભિતણો,
જય સુત મરુદેવી રે, જય જય હર્ષ ધણો. સિ. ૪૦

સિદ્ધગિરિ એ પવિત્ર રે, જે સેવે ભાવે,
કહે બાલેન્દુ તેહના રે, પાતિક સહુ જાવે. સિ. ૪૧

૫. શ્રીઆદિનાથ દાદાદર્શન

* દુહા *

દર્શન આદિ જિનંદના, ભવનિસ્તારણુદાર;
જેથી અનંતા પામિયા, રહેજે ભવજલ પાર.

ઢાળ પાંચમી (દેશી-આવો આવો પાસજી મુજ મળીઆ.)

યુગાદિ જિનંદજી મુજ ભેટયા રે, મારા ભવભવનાં દુઃખ મેટયાં.

યુગાદિ—(આંકણી)

રામપોળ પ્રથમ તિહાં આવે રે, સહુ ભાવિક તણા મન ભાવે રે;
ભાવ ભક્તિ ઉચિત મન લાવે. યુ. ૧

મોહનલાલ વલ્લભ પુણ્ય પાળા રે, જેહ ઔરંગાબાદવાળા રે;
પંચ શિખર પ્રાસાદ વિશાલા, યુ. ૨

આવી પોળ વિશાલ સગાળ રે, રક્ષક ચોકી સુવિશાળ રે;
સુંદર શોભા તિહાં ભાળ, યુ. ૩

નરશી કેશવજીની ટુંક રે, માર્ગ એહ નિકટનો દેખ રે;
ટુંક દશમી ગણાએ એ પેખ, યુ. ૪

આવી વિમલવસહિ પુણ્ય ધામ રે, શાંતિનાથ મંદિર સુખખાણુ રે;
માતા ચક્રેશ્વરી ધર્મપ્રાણુ, યુ. ૫

નેમનાથ વિવાહની ચોરી રે, પશુ કંદનને જન સારી રે;
પ્રભુ નેમિ જિનંદ બલિહારી, યુ. ૬

એહ વિમલ મંત્રીએ નિપાવ્યું રે, પુણ્ય તેથી અનંતું પાયું રે;
જેહ ભવ્યતણે મન ભાવ્યું, યુ. ૭

ઇહાં વિવિધ પ્રથિત પુણ્યવાન રે, નિપજાવ્યા મંદિર બહુ વાન રે;
હરે મોહ મમત્વનાં માન, યુ. ૮

ચંદ નૃપતિ કથા વિખ્યાત રે, કુકડો થયો નર સાક્ષાત રે;
સૂર્યકુંડ ઘણો પ્રખ્યાત, યુ. ૯

હેમચંદ્ર મુનિ ઉપદેશે રે, કાલમહિમા ગણીને ખાસ રે;
કથે ગુપ્ત તે કુંડ નિવાસ, યુ. ૧૦

નૃપ કુમારપાળે નિપાવ્યું રે, આદિનાથ મંદિર મન ભાવ્યું રે;
ભવિજન તે પરમપદ પાયું, યુ. ૧૧

એમ વિવિધ ઘણા પ્રાસાદ રે, જાણે માંડે છે આભથી વાદ રે;
દેવદુંડુભિનો થાય નાદ, યુ. ૧૨

એહ દેવનગર જગ ગાળે રે, ઘંટનાદ વિજય ધ્વનિ વાળે રે;
તીર્થરાજ જગતમાં ખિરાળે, યુ. ૧૩

કપર્દિ યક્ષ અભિરામ રે, સિંદુરભૂષિત જસ વાન રે;
કરે નમન કંઈક ભક્તિવાન, યુ. ૧૪

શત્રુજય જે ગુણ ગાવે રે, મહાત્મ્ય ઘણું જે વધાવે રે;
ધનેશ્વરસૂરિ મન ભાવે, યુ. ૧૫

મૂર્તિ સ્થાપી સૂરિરાજ રે, નમતા શિષ્યો મુક્તિ કાજ રે;
જેહ સંસારજળનાં જહાજ, યુ. ૧૬

સૂર્યકુંડ તથા ભીમકુંડ રે, ત્રીજો છે ઇશ્વર કુંડ રે;
લઘુ કુંડ જે પુણ્ય અખંડ, યુ. ૧૭

પ્રભુ નહવણુને જે જલ આપે રે, ભવભવનાં પાતિક કાપે રે;
પ્રભુભક્તિ જે મન રોપે, યુ. ૧૮

હાથી પોળ વિશાળ તે આવે રે, ભવ્ય ચિત્ત હરે મન ભાવે રે;
માર્ગ દાદાના ચરણ ખતાવે, યુ. ૧૯

દીઠી રત્નપોળ હવે ખાસ રે, વધ્યો હૃદયતણો ઉદ્ધાસ રે;
થયો મુક્તિનગરીનો ભાસ, યુ. ૨૦

મરૂદેવીનંદન આદિનાથ રે, જેહ તીર્થપતિ પ્રખ્યાત રે;
જગ ડંકો વાગે છે વિખ્યાત, યુ. ૨૧

દર્શન પ્રભુ ઋષભનું થાય રે, ભવ કોડનાં પાતિક જાય રે;
હવે આનંદ અંગ ન માય, યુ. ૨૨

પ્રભુ દર્શન પૂજન કરીએ રે, સેવાભક્તિ વિવિધ અનુસરીએ રે;
સ્હેજે તિહાં મુક્તિને વરીએ, યુ. ૨૩

સત્યાશી પંદરસોની સાલ રે, માસ વૈશાખ છઠ સુવિશાલ રે;
કૃષ્ણ પક્ષની જે તિથિ ભાલ, યુ. ૨૪

પ્રભુ કીધી પ્રતિષ્ઠા ખાસ રે, લેહ મુક્તિતણો છે વાસ રે;
વરત્યો જય જય સુવિલાસ, યુ. ૨૫

મૂળ બાહુડ મંત્રીનું ચૈત્ય રે, તેહ સમરાબ્યું છે નિત્ય રે;
પ્રાચીન ઘણું છે એ કૃત્ય, યુ. ૨૬

નંદિવર્ધન પ્રાસાદ નામ રે, હીરવિજય પ્રદર્શિત તામ રે;
તેજપાળ સોની દીએ નામ, યુ. ૨૭

ધૂળીઆના રૂઝમતી શેઠ રે, સખારામભાઈ બહુ શ્રેષ્ઠ રે;
આરસ કરે પ્રભુજીને ભેટ, યુ. ૨૮

વેણીચંદ મહેસાણાનિવાસી રે, ઘરઘર ફરે થઈને પ્રવાસી રે;
થયા સ્વર્ગતણા તે નિવાસી, યુ. ૨૯

કરી ટીપ આરસની મોટી રે, પ્રસ્તરમય મંદિર કોટી રે;
સહુ કીર્તિ ગાયે જસ મોટી, યુ. ૩૦

પુંડરિક ગણધરનું દેહરું રે, કરમાશા નિર્મિત સારું રે,
વસ્તુપાળનું પણ મનહારું, યુ. ૩૧

ગણધર પગલા સુવિશાલ રે, ચૌદસો ને બાવન તિહાં ભાલ રે;
મંદિર છે ઘણાં ત્યાં વિશાળ, યુ. ૩૨

રાયણ તળે આદિ જિનંદ રે, પગલા દેખી થાય આનંદ રે;
ટળે ભવભયના સહુ બંધ, યુ. ૩૩

શેઠ દલપતભાઈ નિપાઈ રે, દેહરી બહુ સુંદર પાઈ રે;
મન ભાવદશા શુભ લાઈ, યુ. ૩૪

સંપ્રતિ જિન ચોવીસ નિરખો રે, વીસ વિહરમાન જોઈ હરખો રે;
દર્શન કરી પુણ્યને પરખો, યુ. ૩૫

અષ્ટાપદ મંદિર થાપે રે, સમ્મેતશિખર સુખ આપે રે;
કરે સમવસરણ ધ્વજ રોપે, યુ. ૩૬

એમ વિવિધ મંદિરથી ભરિયું રે, સ્વર્ગભુવન સમું મન હરિયું રે;
શાંતિ અમૃત સુખ વરિયું રે. યુ. ૩૭

થુણ્યો ભક્તિ ધરી ગિરિરાજ રે, વધ્યો ચિત્ત પ્રમોદ અવાજ રે;
થયો ખાલેન્દુ સુખભાજ, યુ. ૩૮

૬. અન્યાન્ય દૂંક વર્ણન

* દુહા *

ભક્ત ધણા ગિરિરાજના, રચના કરે વિશાલ;
વિવિધ દૂંક હવે વર્ણવું, સુણતા મંગલમાલ. ૧

ઢાળ છટ્ટી (દેશી—ઢાયલ ટહુક રહી મધુ બનમેં).

સમકિતવંત લહે ગિરિ દર્શન,

લવભય પાપ હરે એક ક્ષણમેં. (આંકણી)

મુંબાપુરવાસી મોતીશા, દર્શન કરી હરખે નિજ મનમેં;
દેખી કુંતાસરની ખાઈ, ગૂઢ વિચાર રચે નિજ ચિત્તમેં.

સમ. ૧

શેઠ હઠીલાઈ સહ કરી સંકેત, ખાઈ પુરાવા નિશ્ચય વિરચે;
ધન અઢળક ખરચી પૂરે તે, મરુદેવી શિખર સમાંતર હેતે.

સમ. ૨

નલિનીગુદમ વિમાનની રચના, મંદિર સુંદર ઉપર વિરચે;
શેઠ હઠીલાઈ. અમર દમણિઆ, શેઠ પ્રતાપાદિક ધન ખરચે.

સમ. ૩

શેઠ મોતીશા લાવના લાવે, સ્વર્ગ સિધાવ્યા પ્રતિષ્ઠા પૂર્વે;
સંવત ત્રાણું અઢારસે વરસે, પૂર્ણ કર્યો સંકેત સુહર્ષે.

સમ. ૪

ખીમચંદ્ર સુપુત્રે કીધી, ચૈત્ય પ્રતિષ્ઠા ધર્મ સંકેતે;
અમર પિતાનું નામ કરાવ્યું, આનંદમંગલ શાંતિ સુહેતે.

સમ. ૫

ખાલાલાઈ ટૂંક હરે છે, ચિત્ત લલિકનું સમકિત કાળે;
ત્રાણું અઢારસે સાલની રચના, સિદ્ધાયલમાં લબ્ય ખિરાળે.

સમ. ૬

અદ્ભુત આદિ જિનેશ્વરકેરું, મંદિર સોળશે છાશીમાં કીધું;
દૌલતાખાદના ધર્મદાસજી, પુણ્ય કરી જેણે બહુ ફળ લીધું.

સમ. ૭

રાજનગરના પ્રેમચંદ મોદી, ટૂંક કરાવે સુંદર રચના;
અઢારસે ત્રેતાલીસ સાલે, સ્થાપે મંદિર ખિંખ જિનંદના.

સમ. ૮

પ્રસ્તર કોરણા મનહર કીધી, કેઈક કરાવે મંદિર જિનના;
વિવિધ ધણી પુણ્યશાલી કરાવે, વિવિધ અલંકૃત ચૈત્ય પ્રભુના.

સમ. ૯

શાંતિદાસ કુલદીપ હીમાભાર્ષ, ટૂંક બંધાવે શત્રુજયમાં;
છાશી અઢારસે સ્થાપના કીધી, ચૈત્ય પ્રતિષ્ઠા વિમલાચલમાં.

સમ. ૧૦

વિવિધ તિહાં કેઇ મંદિર રચના, ભવિક કરે પ્રાકાર સકલમાં;
પુંડરિક ચૌમુખ મંદિર શોભે, અજિત જિનેશ્વર ભુવન તે સ્થળમાં.

સમ. ૧૧

ઉજમવસહિ ગિરિશંગ દિપાવે, નંદીશ્વર રચના મનોહારી;
ચૌમુખ સત્તાવન નિપજવે, વિવિધ શિખર નામાંકિત સારી.

સમ. ૧૨

ઉજમ ક્ષેપ સહુ હેતે વખાણે, નગરશેઠના ક્ષેપ જાણી;
ત્રાણું અઢારસે સાલમાં રચના, ભવજલતારક નાવ એ માની.

સમ. ૧૩

સાકરચંદ્ર વસાવે વસહી, ત્રાણું અઢારસે સ્થાપન કીધી;
બહુવિધ મંદિર વિવિધ દેરીઓ, ગુચ્છક સુંદર આતમસિદ્ધિ.

સમ. ૧૪

છીપાવસહી ભાવસાર બંધાવે, એકાણું સત્તરસેમાં સુજાની;
ત્રણ મંદિર સુંદર કરે રચના, ભક્તિ કરે ફલ મોક્ષનું માની.

સમ. ૧૫

અજિત ને શાંતિ જિનેશ્વર દેરી, સન્મુખ રચના કીધ સુજાની;
એકની ભક્તિ તે પૂંઠ બીજને, આપત્તિ એ તિહાં જ્ઞાનીએ માની.

સમ. ૧૬

મુનિ નંદિષેણ પંડિતે કીધી, અજિતશાંતિ સ્તવના બહુ સારી;
રાગ તાલ મંગલ કરી રચના, મનહર દીપે મોહને વારી.

સમ. ૧૭

ક્રીધી અધિષ્ઠાયક દેવોએ, જોડમાં સત્વર ખન્ને દેહરી;
લક્ષિત લવિકની ઉન્નત દેખી, પૂરે આસ તે અંતરકેરી.
સમ. ૧૮

પાંડવ મંદિર કુંતામાતા, દ્રૌપદી પ્રતિમા દર્શન થાવે;
સમવસરણુ સિદ્ધચક્રની રચના, ચૌદ રાજલોક ચિત્ર રચાવે.
સમ. ૧૯

મરુદેવી માતા મોક્ષમંદિરમાં, ઋષભદેવ પર્વ સિદ્ધિ પાયા;
જોવા પુત્રવધૂને હેતે, માર્ગ સુલભ કરે નિજ મન લાયા.
સમ. ૨૦

દર્શન સિદ્ધગિરિનું થાવે, પ્રથમ શિખર એહ દૃષ્ટિપથમાં;
લબ્યજનો આનંદને પાવે, મરુદેવી સ્મરણુ કરી નિજ મનમાં.
સમ. ૨૧

મરુદેવા શિખરે ચૌમુખ રચના, ટુંક ચૌમુખજીની અંધાવે;
સદાસોમજી રાજનગરના, ધર્મ જાણી તે મોટે લાવે.
સમ. ૨૨

સોળસે પંચોતેરમાં એ ક્રીધી, સુંદર રચના ઉચ્ચ શિખરમાં;
ખરતરવસહી નામ ધરાવે, બાહ્ય વિલાગને પ્રગટ છે જનમાં.
સમ. ૨૩

ઓગણીસે એકવીસમાં ક્રીધી, નરસી નાથાએ મંદિર રચના;
લક્ષિત લાવના જાગી મોટી, શાંતપણે કરી દેવસ્થાપના.
સમ. ૨૪

અગ્યારમી એ ટુંક ગણાવે, વિવિધ મંદિર દેહરીની ઘટના;
દર્શન કરતાં આનંદ આવે, બાલેન્દુ મનમાંહે લક્ષિતની રટના.
સમ. ૨૫

૭. સંઘવણ

(હુહા)

સંઘ લેઈ ગિરિવર ગયા, વધિયો ધર્મના રંગ;
 વાજિંત્રો વાગ્યા ધણા, પ્રભુગુણ ગાતા છંદ. ૧
 સંઘવી પદ્ધતર કેઈ થયા, કરતા મુક્તિનિવાસ;
 તેહનાં ગુણ હવે ગાઈશું, સુણજો ધરી ઉદ્ધાસ. ૨

ઢાળ સાતમી દિશી-કડખાતી-ચંગ રણુરંગ મંગલ હુવા)

સંઘપતિ સંઘ લેઈ વિવિધ આવે ઇહાં,
 વિરલ નર ભવતણો લાભ લેવા. (આંકણી)

પ્રથમ નૃપ ભરત આડંબરે આવિઆ,
 દંડવીર્યે પછી સંઘસેવા;
 તીર્થયાત્રા કરી સગરરાજે પછી,
 ભવ કર્યો સફલ પ્રભુ ભક્તિમેવા. સંઘ. ૧

અર્ધશત કેડ ને લાખ પંદર વલી,
 સહસ પોણા સહુ સંઘ આવ્યા;
 ભક્તિભાવે કરી તીર્થવંદન તિહાં,
 સિદ્ધગિરિરાજની સેવ ભાવ્યા. સંઘ. ૨

મંત્રી ખાહડ કરે તીર્થઉદ્ધારની,
 મંત્રણા કર્મચારી સંગાથે;

હીન વેષે તિહાં ભીમ* શ્રાવક વહે,
અર્પવા નિજ મૂડી સર્વ સાથે. સંઘ. ૩

મુગ્ધ થઇ તે પ્રશંસા કરે ભીમની,
ત્યાગની ચિત્તમાં શુદ્ધ ભાવે;
નિજ અને તેહના ત્યાગ ઔદાર્યની,
સામ્યતા દેખી મન પ્રેમ આવે. સંઘ ૪

સિદ્ધગિરિનો છ'રી' પાળતો સુવિધિએ,
સંઘ આદર્શ કુમારપાળે;
ગાજતેવાજતે લાવિયો ગિરિવરે,
હિમચંદ્રાદિ મુનિવૃંદ આવે. સંઘ. ૫

* આહક મંગી મંદિરો અંધાવવા માટે મંત્રણા કરી રહ્યા હતા, ત્યારે ઘીની ફેરી કરનારો એક ગામડાનો શ્રાવક ભીમ એણે પોતાના સમસ્ત જીવનની કમાણી (માયા-મૂડી) જે અત્યંત નજીવી હતો તે આ મહાન કાર્યમાં અર્પણ કરવાની ઈચ્છા જણાવી. મંગીએ એની શુદ્ધ ભાવના અને અનુલ ઔદાર્ય જોઇ તે (સાત રૂઝિયા) સ્વીકારી. તે ભીમ ધેર ગયો. સ્ત્રી આ તેના ઔદાર્યથી ચીઠાઈ વઢવા માંડી ત્યાં એની ગાય ખીસો ખેંચી દોડવા માંડી. સ્ત્રીએ તે ખીલાના ખાડામાં જોયું તો ત્યાં દ્રવ્ય જણાયું. મંત્રીશ્વર તેની પાછળ છૂપી રીતે આવતા જ હતા. તેમણે આ દ્રવ્ય જોયું. ભીમે તરત જ તે દ્રવ્ય મંત્રીશ્વરના ચરણે ધર્યું અને ધર્મકાર્યમાં વાપરવા વિનવ્યું. આહકે તેની ભાવનાની ધણી પ્રશંસા કરી અને પોતાથી પણ તે ભાવનામાં દેટસો આગળ વધેલો છે તે જાણી તેની પોતાના ઔદાર્ય સાથે સરખામણી કરતાં. પોતા કરતાં એનું ઔદાર્ય મંગીને અત્યંત શ્રેષ્ઠ જણાયું.

હય ગજદિક રથો તંબુ ડેરા ઘણા,
 વિવિધ સૈનિક તણો વૃંદ આલે;
 વિજય ડંકો વગાડ્યો ખરા ધર્મનો,
 જૈન ઉત્કર્ષ જગમાંહિ મહાલે. સંઘ. ૬

તીર્થમાલા ગુરુરાજ આજ્ઞા કરે,
 નૃપતિ કંઠે ઠવે ઉચિત જાણી;
 નમ્રભાવે નકારે તદા રાજવી,
 જગડુશાને સમર્પે સુવાણી. સંઘ. ૭

પુનડશા શ્રેષ્ઠિ નાગોરના રહીશ જે,
 સંઘ લાવે નગાધીશ પાએ;
 વસ્તુપાલે તદા સંઘ સન્માનનિઓ,
 ઉચિત સુસ્નેહ મનમાંહિ લાવે. સંઘ. ૮

* કુમારપાળને તીર્થમાળા પહેરાવવાનો પ્રસંગ આવ્યો ત્યારે શ્રાવણના વ્રતો પૂર્ણ રીતે ગ્રહણ કરવાથી ખંડીઆ રાજાઓ તેનો લાભ લઈ મારા રાજ્ય ઉપર આક્રમણ કરશે માટે શ્રી હેમચંદ્રસૂરિને પિનંતિ કરી કે: યોગ્ય શ્રાવણને માળા પહેરાવો. ત્યારે જગડુશા તરફ આચાર્યશ્રીની નજર ફરી. તેમના પિતા હાસુ શેઠે પરિગ્રહપરિમાણ વ્રત લીધું હતું. તેથી તેમની પાસે વધેલું દ્રવ્ય ખરચવાની તેમને સૂચના કરતાં પોતાની પાસે જુદા કાઢેલાં અમૂલ્ય રત્નો કાઢી આપી તે દ્રવ્યનો વ્યય કરવાની આજ્ઞા માગી. કુમારપાળે તેમને જ તીર્થમાળા પહેરાવતાં જણાવ્યું. તે જોઈ જગડુશા પોતાની મા પ્રત્યે દોડી ગયા. તેમના ચરણે પડી તેમને જ એ માળા પહેરાવવા આગ્રહ કર્યો. ઉચિત જાણી ધાર્મિકતાને માળા અર્પણ કરવામાં આવી અને દ્રવ્યનો વ્યય તીર્થાધારના કાર્યમાં કરવામાં આવ્યો.

બારશે ખ્યાશીમાં તીથંને ભેટવા,
 વસ્તુ ને તેજને લક્ષિત બગી;
 અમિત ગાડા ઘણાં ઊંટ પલ્લંકને,
 વિવિધ શ્રાવકતણા વૃંદ રાગી. સંઘ. ૯

*માર્ગમાં નમ્ર ખીમા ભલો શ્રાવક,
 વિનંતે નિજ ઘરે સંઘ આવે;
 દૈન્યની જવનિકામાં વસ્યું અતુલ ધન,
 પાલ બંધુ તિહાં મુગ્ધ થાવે. સંઘ. ૧૦

* વસ્તુપાળ તેજપાળ સંઘ લઈ જતા હતા. માર્ગમાં ખીમા નામના એક ગામડીઆ શ્રાવકે આવી પોતાને ત્યાં પધારવા વિનંતિ કરી. તેના દીનવેષ જોઈ કોઈ ધારતું ન હતું કે, એ આવા મોટા સંઘની વ્યવસ્થા રાખી શકાશે. ખીમાએ પોતાને ઘેર પ્રભુપ્રતિમા છે એમ જણાવ્યું. એની ઈચ્છા જોઈ વસ્તુપાળ તેના મુંપડે પહોંચ્યા. એક ભોંયરામાં તેમને તે લઈ ગયો. ત્યાં સુંદર પ્રાસાદ જેવું મંદિર જોઈ આનંદ થયો. ખીમાએ જણાવ્યું કે તે પોતે વૃદ્ધ થઈ ગયો છે માટે આ પ્રભુચિંત્ત શ્રી શત્રુજય ઉપર પધારાવવા સાથે લઈ આવે. મંદિર માટે મેં થોડી રકમ કાઢી મૂકી છે. મંત્રી આશ્ચર્યચકિત થઈ ગયા. તેમણે સંમતિ આપી. ત્યારે ખીમાએ વિનંતિ કરી ‘વખત વધુ થઈ ગયો છે,’ એમ કહી એક બારણું ઉઘાડ્યું. ત્યાં ભોંયરામાં અનેક જાતની રસોઈ તૈયાર રાખી હતી, આ ચમત્કાર જોઈ મંત્રીશ્વરના આશ્ચર્યનો પાર રહ્યો નહીં. તેમણે સંઘ સાથે ત્યાં ભોજન કર્યું. ખીમાની ઈચ્છા પૂર્ણ કરી. ખીમાને સાથે લઈ જત્રા કરી ખીમાને ઉદ્દેશ પૂર્ણ કર્યો.

કચ્છમાં નગર લદ્દેશ્વરે રાજીયો,
જગડુશા શેઠ ધનવાન ભાવી;
જગતતારણુ દુકાળે મહાત્મા કરે,
અન્નનું દાન કરણા જગાવી, સંઘ. ૧૧

તેરસે સોળમાં સંઘ કાઢે તદ્દા,
તીર્થ શત્રુજયે ભાવ ભાવી;
બંધુજન નારિ પરિવાર સહુ ભાવથી,
સંઘભક્તિ કરે ઉચિત ભાવી. સંઘ. ૧૨

માળવામાં રહ્યા તીર્થ માંડવગઢે,
શેઠ પેથડ થયા ધનદ જેવા;
તેરસે વીસમાં સંઘયાત્રા કરે,
મોક્ષનો સુખદ તે માર્ગ લેવા. સંઘ. ૧૩

બવડ સમર ઉદ્ધાર તે કાળમાં,
સંઘ આળ્યા અસંખ્યાત ભાવે;
નૃપમહારાજ ને મંત્રીઓ બહુ થયા,
શ્રાવકોની ન સંખ્યા ગણાએ. સંઘ. ૧૪

અહુમદાબાદથી વાડીભાઈ સંઘપતિ,
શેઠ છોટાભાઈ સાથે બવે;
ઓગણીશે ઓગણસાઠમાં નીકળ્યો,
સંઘ નિજ આત્મકલ્યાણ કાળે. સંઘ. ૧૫

નેમિસૂરિ સાગરાનંદસૂરિ તથા,
વિજયગંભીરસૂરિ સિધાવે;

સિદ્ધિસૂરિ મહા મુનિવરો સાથમાં,
સંઘ જાગા કરે શુદ્ધ લાવે. સંઘ. ૧૬

છોત્તેર ઓગણીસે સુરતના સંઘવી,
જીવણભાઈ લેઈ સંઘ આવે;
સાગરાનંદસૂરિ પધારે તિહાં,
તીર્થસેવા કરે ભક્તિલાવે. સંઘ. ૧૭

એંશીની સાલમાં શેઠ કેશવ ભલા,
દર્શનસૂરિ સહ સંઘ લાવે;
રાજનગરથકી વાજતેગાજતે,
સિદ્ધગિરિ ભેટવા લોક જાવે. સંઘ. ૧૮

ચોરાસી સાલમાં શેઠ જીવાભાઈ,
રાધનપુરથકી સંઘ લાવે;
ભદ્રસૂરિતણા સદુપદેશે ગયા,
ગિરિવરે ભેટવા ખુદુલ લાવે. સંઘ. ૧૯

સાગરાનંદ ને નેમિસૂરિતણા,
સદુપદેશે તિહાં સંઘ આલ્યો;
સાલ એકાણુંમાં રાજનગરે વધ્યો,
ધર્મ ઉત્સાહ આનંદ મહાલ્યો. સંઘ. ૨૦

શેઠ માણેકભાઈ સંઘ કાઢે ભલો,
સહસ પચીસ જન સાથ થાવે;
પાળતા 'છ' રીતે ધર્મની ભાવના,
વિમલગિરિરાજને નમ્રલાવે. સંઘ. ૨૧

સાલ ચોરાણુંમાં પોપટલાલજી,
ચિમનલાઈ સહુ સંઘ લાવે;
મોહનસૂરિ ને નેમિસૂરિ તથા,
સાગરાનંદસૂરિ સિધાવે. સંઘ. ૨૨

તીર્થમાલા માહા વદી તિથિ છઠ્ઠી,
અમર પડોહો લલો ત્યાં બળવે;
રાજની માન્યતા નિત્ય પ્રતિ વર્ષની,
પુણ્ય કર્મે લલી ત્યાં મિલાવે. સંઘ. ૨૩

કૈક સંઘવી થયા કૈક યાત્રા ગયા,
નામ ગણના તસ કેમ થાવે?
પુણ્યશાળી ઘણા ધર્મધોરી થયા,
લવ્યના ચિત્તમાં જેહ લાવે. સંઘ. ૨૪

સંઘપતિ સંઘને લેઈ યાત્રા કરે,
અમિત શુભકર્મને જે નિપાવે;
ધન્ય તે લવ્યજન કર્મમલ પરિહરી,
બાલ કહે મુક્તિમાં વાસ થાવે. સંઘ. ૨૫

૮. તીર્થરક્ષણ*

(હુલા)

પ્રામાણિક વૃત્તિ ધરી, તીર્થરક્ષણ કરે જેહ;
 અઢળક લક્ષ્મી તસ પદે, આલોટે ધરી નેહ, ૧
 દેવદ્રવ્યને સાચવે, ધર્મભાવ ધરી ચિત્ત;
 તસ ધર કમલા સ્થિર રહે, દુઃખ ન તસ લવહોત. ૨

(હાળ આઠમી (દેશી—ગિરનારે ગુણુ તુમતણા)

તીર્થરક્ષણ ફલ અતિ ઘણું, કોઈ ન તોલે આવે રે;
 પુણ્ય અતુલ પામે ભવિ પ્રાણી, પાપપટલ સહુ જાવે રે.

આંકણી.

ઉદ્ધારકારક પ્રાચીન કાલે, તીર્થરક્ષણ કરે હેતે રે;
 એહ પરંપર બહુવિધ ચાલી, કાર્ય અખંડિત જોતે રે. તી.૧

* સંવત ૧૫૧૨ માં મહમદશાહના વખતમાં મોટો દુકાળ પડ્યો, ત્યારે હાજીનાના શેઠ ખીમા દેદારે પીડિતોને છૂટથી અનાજ પૂરું પાડ્યું. તેથી બાદશાહે તીર્થરક્ષણ કરવા માટે શેઠને છૂટથી મદદ આપવાનું કબૂલ કર્યું. સંવત ૧૬૮૬માં શેઠ શાંતિદાસ સહસકરણુને શહાજહાન બાદશાહે શ્રી શત્રુજય, શંખેશ્વર, કેશરીઆ, અમદાવાદ, સુરત, ખંભાત અને રાધનપુરનાં જૈનમંદિરો અને શ્રી સંધની મિલકતના ભોગવટાને ખરીતો કરી આપ્યો. તે વખતે યાત્રાળુઓ વિશેષ સંખ્યામાં આવના રહેવાથી તેમના રક્ષણનો બદલો કાઢી ગરાસીઆને ખુશી મુજબ અપાતો હતો. પાછળથી તેમાં તકરાર જાગવાથી ગારીઆધારના ગોહેલોને તે કામ સોંપાયું. તેઓ સંધની બધી વ્યવસ્થા અને સંભાળ રાખતા. તેના બદલાનો નિયમ નહિ હતો તેથી તેમાં પણ ગૂંચવણો પેદા થઈ. તે

પાદલિપુર સંઘ ચલાવે, શત્રુજયને સેવે રે;
યવન ઉપદ્રવ બહુવિધ થાતા, અણહિલપુર પછી જાવે રે. તી.૨

સમરાશાહ સરદાર દિલ્લીના, દેશલશાના પુત્ર રે;
ઉદ્ધાર કરી તીર્થરક્ષણ કરતા, વંશ કરે સહુ તત્તરે. તી.૩

સાજનશા ખંભાત પધાર્યા, બહુ વ્યાપાર કરેવા રે;
વિજયરાજસૂરિ નૂતન રચના, કરતા તીર્થની સેવા રે. તી.૪

પાટણ રાધનપુર ખંભાતી, નૂતન સમિતિ રચના રે;
શિષ્ય મોકલિયા પાલીતાણે, રક્ષણની જસ રટના રે. તી.૫

પછી ગારીઆધારથી ગોહેલ કાંધાજી, બાઈ પદમાજી, બાઈ પાટલદેને
લઈ કડવો દોશી અમદાવાદ ગયા. બારોટ પરખત, ગોરજી ગેમલજી
તથા લખમણજી વિગેરે સંઘ જોગું ખત કરવામાં આવ્યું. જેમાં
ગોહેજોએ સંઘનું મળણું ચોકી કરવી, તેના બદલામાં છૂટક જત્રાજી
પાસેથી અરધી જમી, એક ગાડે અઢી જમી અને સંઘ પાસેથી
સુખડી મણુ ૧ અને અઢી જમી મળે તેમ ઠરાવ્યું. સંવત ૧૭૧૩માં
શાંતિદાસ સહસ્રકરણને શાહજહાને પાલીતાણા પ્રગણું બક્ષીસ આપ્યું
અને સનંદ કરી આપી. તેજ સનંદ તેમના પુત્ર લખમીચંદ શેઠને નવી
કરી આપી. સંવત ૧૮૦૪ માં સુરતથી પ્રેમજી પારેખ સંઘ લઈને
કનાડ જ્યારે ગયા ત્યારે ગારીઆધારથી નોંધણું મળણું કરવા આવ્યા.
સંવત ૧૮૬૪માં વખતચંદ શેઠનો સંઘ ગયો તેમને મળવા સામે
ઠાકોરશ્રી ઉગડજી આવ્યા હતા. ત્યાર પછી સંવત ૧૮૭૮માં
હીમાભાઈ શેઠે કાડીઆવાડના પોલીટીકલ એજન્ટના સામે જમી,
સુખડી, ભાટ, રાજગોર અને ચોકીપહેરા, અરમાની સુક્તાની થાય
તે ભરી આપવા. એના બદલામાં ઉચક ૩૩. ૪૫૦૦ વાર્ષિક આપવા
ઠાકોર કાંધાજીએ ઠરાવ્યા. સંવત ૧૯૧૯થી વાર્ષિક રૂપિયા ૧૦૦૦૦ ને
સંવત ૧૯૪૨થી રૂ. ૧૫૦૦૦ અને સંવત ૧૯૮૪થી રૂ. ૬૦૦૦૦ ઠરાવ્યા.

અકબરબોધક હીરસૂરીશ્વર, તીર્થરક્ષણ હક લાવ્યા રે;
ધર્મકાર્ય એહ અદ્ભુત કીધું, સંઘતણે મન લાવ્યા રે. તી.૬

યતિ સમુદાય કરે સહુ રક્ષણ, શ્રી શત્રુજય આવી રે;
આચાર્યો બહુ સાત્વિક ભાવે, રક્ષા કરે શુભ ભાવી રે. તી.૭

શાહજહાન નૃપતિના રાજ્યે, શાંતિદાસ શેઠ થાવે રે;
અમદાવાદના નગરશેઠ તે, તીર્થરક્ષક પદ પાવે રે. તી.૮

સત્તરસે તેર વરસે લીધું, બક્ષિસ તીર્થ તે કાલે રે.
તેહ પરંપરા ચાલી ત્યાંથી, *ખુશાલચંદ શેઠ પાલે રે. તી.૯

વખતચંદ બહુમાન મિલાવે, ગાયકવાડ નૃપતિથી રે;
તીર્થરક્ષણ કરે બહુવિધ સારું, નામ કીર્તિ બહુ તેથી રે. તી.૧૦

+ હીમાલાઈ તસ પુત્ર પ્રતાપી, પાલીતાણા નૃપ સાથે રે;
સંધિ કરે ત્યાં તીર્થરક્ષણનો, વ્યવસ્થા બહુ ભાતે રે. તી.૧૧

* ખુશાલચંદ શેઠના વખતમાં મરાઠા સરદાર પીલાજી ગાયકવાડે અમદાવાદ જતી લૂંટનો હુકમ કર્યો ત્યારે શેઠે મોટી રકમ આપી લૂંટ, ખૂન અને અત્યાચારથી શહેરને બચાવ્યું. ગામના લોકોએ તેમને નગરશેઠ સ્થાપ્યા અને તેમને વંશપરંપરા કાંઠા ઉપર ચઢતાં માલમાં સેંકડે ચાર આના આપવાનો ઠરાવ કરી આપ્યો. તા. ૨૫-૭-૧૮૨૦ સુધી તે કર મળતો રહ્યો. બાદ કંપની સરકારે ઉધડા રૂપિયા ૨૧૩૩ સાલના વંશપરંપરાગત કરી આપ્યા તે હજી સુધી મળે છે.

+ શેઠ હીમાલાઈનો વેપાર લગભગ આખા હિંદમાં હતો. રાજ્યોની મહત્વની તકરારો તેઓ સાંભળી ફેંસલો આપતાં. ખંડણી વિગેરે નક્કી કરવાનું કામ પણ તેમને સોંપવામાં આવ્યું હતું. શેઠ બહાર નીકળતા ત્યારે જીડીદાર નેકી પોકારતો આગળ ચાલતો. ઉપાશ્રયે જતા ત્યારે

પ્રેમાભાઈ પછી સહુ કરતા, ભારત સંઘ બોલાવે રે;
સ્થાનિક પ્રતિનિધિ શત નવ કીધા, રાજનગર મન ભાવે રે. તી.૧૨

આણુંદળ કલ્યાણુળ નામે, પેઢી પ્રતિષ્ઠિત કીધી રે;
ધર્માનંદ પ્રગટ કરી સારો, કલ્યાણુ કલ્પના સિદ્ધિ રે. તી.૧૩

વહીવટ કરતા રાજનગરના, પ્રતિનિધિ પ્રમુખ કહાવે રે;
પ્રમુખ કર્યાં તિહાં શેઠ કુટુંબી, નૂતન રચના થાવે રે. તી.૧૪

મયાભાઈ પછી લાલભાઈ આવે, પ્રમુખપદે સોહાવે રે;
ચિમનલાલભાઈ તેહ પછીથી, અગ્રપદે સ્થિત થાવે રે. તી.૧૫

શેઠ મણીભાઈ પ્રમુખ થયા ત્યાં, સંઘતણે મન ભાવે રે;
નગરશેઠ કસ્તુરભાઈ જે, પ્રમુખપદે બહુ શોભે રે. તી.૧૬

ઝોગણીસે અડસઠમાં પાછો, ભારતસંઘ બોલાવ્યો રે;
મનસુખભાઈ સહુમાં શોભિત, અગ્રભાગ જેણે લજવ્યો રે. તી.૧૭

સંઘતણે બહુમાન વધાર્યો, ધારા રચના બોધે રે;
લાલભાઈ સરદારતણા સુત, પ્રમુખ થયા મન ભાવે રે. તી.૧૮

કસ્તુરભાઈ હાલ બિરાજે, કાર્યકુશલ જે કહાવે રે;
સંધિ કરે નૃપ સાથે સારા, માર્ગ સુખદ જે કરાવે રે. તી.૧૯

બહુવિધ તીર્થ સુધારા કીધા, નૂતન સુખકર જેહુ રે;
સંઘતણા મનમાં જે ભાવે, કવિવર જસ ગુણ ગાવે રે. તી.૨૦

નૂતન સુખસોપાન માર્ગમાં, વૃક્ષો દ્વિવિધ તે રોપ્યા રે;
આનંદે યાત્રા સહુ કરતા, બાલેન્દુ ગુણ ગાવે રે. તી.૨૧

દન દેતા ચાલતા હતા. રાજકોટમાં પોલીટીકલ દરબારમાં એમના માટે ખુરશી રહેતી અને ઓફિસમાં તીર્થના કામ માટે વકીલ રહેતો. એ વકીલનો હક શેઠ આણુંદળ કલ્યાણુળ પણ ભોગવે છે.

૯. કળસ

(દુહા)

સિદ્ધાચલ સ્તવના કરી, મન આનંદ ન માય;

જે ભવિ ગાવે સાંભળે, તસ ધર મંગળ થાય. ૧

ઢાળ નવમી (દેશી—ઓછવ રંગ વધામણા પ્રભુ પાસને નામે)

શ્રી સિદ્ધાચલ વર્ણવી, હેતે ગુણ ગાયા;
વીર્યોદ્ધાસ વધ્યો ઘણો, નરભવ ફલ પાયા. (આંકણી)

કિસનદાસ ભવિ શેઠ છે, મલ્લિકાપુરવાસી;
ભૂખણદાસ સુપુત્ર છે, ભવિ ભક્તિ વિલાસી. શ્રી. ૧
તીર્થભક્તિ બહુલી કરી, થયા જે પુણ્યરાશી;
તેહ તણા આગ્રહે કરી, રચના સુવિલાસી. શ્રી. ૨

છાયા ચિત્રપટે કરી, શત્રુજય રચના;
તેહ નિમિત્ત સ્તુતિ કરી, થઈ પૂનિત રસના. શ્રી. ૩
ઋષિગ્રહ અંકરાશી (૧૯૯૭) માંહે, એહ રચના કીધી;
તીર્થસ્તુતિ કરતા ભલી, મન શાંતિ સાધી. શ્રી. ૪
રંજન ભવિનું એ કરો, મન આનંદ લાવો;
ભક્તિ ઋષભજિનની કરી, મુક્તિસુખ પાવો. શ્રી. ૫

ચૈત્રી કાર્તિકી પુનમે, પ્રભુ ઓગળ ગાવા;
ભણતાં સુણતાં પુણ્યના, બહુ મળશે દહાવા. શ્રી. ૬
જે ભણશે વા ભક્તિથી, હેતે સાંભળશે;
બાલમને સમતા વધી, તસ મુક્તિ મળશે. શ્રી. ૭

ખમાસમણા

તીર્થાધિરાજના એકવીસ નામના ખમાસમણા.

દેશી : સિદ્ધાચળ સમરો સદા, સોરઠં દેશ મોઝાર;
મનુષ્ય જન્મ પામી કરી, વંદા વાર હજાર.

શ્રી શત્રુજય તીર્થમાં, આદીશ્વર ભગવાન;
નમતા પુણ્ય વધે ઘણું, તેણે મુજ કોડ પ્રણામ. ૧

પુંડરીક મુગતે ગયા, પાંચ કોડ મુનિ સાથ;
પુંડરીકગિરિને નમું, સ્વર્ગભુવન સાક્ષાત. ૨

સિદ્ધિ મળે આત્માતણે, શાસ્ત્ર વદે સાક્ષાત;
સિદ્ધક્ષેત્ર તેથી થયું, નામ જગત પ્રખ્યાત. ૩

વિમલ શુદ્ધ સહુ થાય જ્યાં, પાપતણો નહીં લેશ;
વિમલાચલ પ્રખ્યાત છે, નામ પ્રસિદ્ધ વિશેષ. ૪

સુરવર ઇંદ્ર ને અપ્સરા, પ્રભુભક્તિ કરે નિત્ય;
સુરગિરિ જાણો એહ છે, સુરવાસો છે સત્ય. ૫

મહામુનિ કેઈ પામીયા, પરમ મુક્તિનો વાસ;
મહાગિરિ તેથી થયું, નામ અપૂર્વ નિવાસ. ૬

પુણ્યનો રાશિ વધે જીહાં, પાપી હોય પુણ્યવંત;
પુણ્યરાશિ તેથી કહે, સજ્જન સંત મહંત. ૭

મોક્ષશ્રી ઇહાં મેળવે, કેઈક સાધુ અનંત;
શ્રીપદ તેથી નામ છે, જગમાં માન્ય મહંત. ૮

ઇંદ્ર પ્રગટ કરે ભકિતને, નૃત્ય કરે બહુ ભાવ.
ઇંદ્રપ્રકાશ છે તેહથી, નામ પ્રસિદ્ધ પ્રભાવ. ૬

તારે મુનિજનવૃંદને, પાપીને પણ જેહ;
મહાતીર્થ તેથી કહે, પ્રભુમો મન ધરી નેહ. ૧૦

શાશ્વત છે ત્રણ કાળમાં, તારક એ ગિરિરાજ;
શાશ્વતગિરિ તેથી કહે, બોધિબીજ શિવરાજ. ૧૧

એહ ગિરિને સેવતાં, શક્તિ અમિત દઢ હોય;
દઢશક્તિ તેથી કહે, તુલ્ય ન આવે કોય. ૧૨

મુક્તિમાર્ગ બીજો નહીં, ગિરિસેવા વિણ જેહ;
મુક્તિનિલય તેથી કહે, ધામ મુક્તિનું તેહ. ૧૩

સુમતિ મળે સહુ જીવને, એ ગિરિવરમાં અમૂપ;
પુણ્યદંત એ નામથી, જાણે સુરનર ભૂપ. ૧૪

પૃથ્વીમાં સુંદર ઘણો, રજરજ પૂનિત જેહ;
પૃથ્વીપીઠ જાણે સહુ, અવધારો ગુણગેહ. ૧૫

ભદ્ર સહુનું એ કરે, ગિરિવર સુંદર વાન;
સુભદ્ર તેથી જાણવો, શાંતિ સુહંકર ભાણ. ૧૬

ગિરિવર બહુ અવની વિષે, વિવિધ નામ પ્રખ્યાત;
એ પર્વત કૈલાસગિરિ, મુક્તિનગરી સાક્ષાત. ૧૭

વિવિધ વૃક્ષ રાજ્ય ઇહાં, ગંધગુણે ભરપૂર;
કદંબગિરિ કહે જેહને, કદંબ તરુ અંકૂર. ૧૮

ઉજ્જવલ પ્રભુ ઉજ્જવલ ગુણો, ઉજ્જવલગિરિનાં શૃંગ;
ઉજ્જવલગિરિ કહે તેહથી, સેવે ભવિજન ભૃંગ. ૧૯

વિમલ ગુણો પ્રગટે જહાં, વિમલ સાધુ-મુનિ સંત;
વિમલાચલ કહે તેહથી, પૂજે પૂજ્ય મહંત. ૨૦

ઇહ પર આકાંક્ષા સહુ, પૂર્ણ થાયે ઇણે ઠામ;
સર્વકામદાયકગિરિ, જગપ્રખ્યાત એ નામ. ૨૧

આશ પૂર્ણ બાલેન્દુની, પ્રસર્યો રગ રગ મોદ;
ગિરિવર થુણતાં આવીયો, આત્મશાંતિ પ્રમોદ. ૨૨

શ્રી શત્રુંજય પ્રશસ્તિ અથવા શ્રી શત્રુંજય પચ્ચીસી

(શ્રી શત્રુંજયની સ્તુતિ મંદારમાલા જેવા દીર્ઘવૃત્તિમાં
કરી છે જે અતીવ શ્રવાણમનોહર છે.)

(મંદારમાલા વૃત્ત)

શ્રી શારદા દેવી વીણા ધરી હસ્ત કાવ્યામૃતસ્યંદિની નંદિની,
સ્ફૂર્તિ કવિની તથા કાવ્યવાણી કવિ વાણીથી વર્ષતી હર્ષિણી;
તારા નમી પાદપદ્મો સુભાવે સુસિદ્ધાચલ પ્રાર્થના ગાવતા,
સ્ફૂર્તિ મને આપ ગાવા ગિરિરાજ વાણીથકી ભકિતને ભાવતા. ૧

શત્રુંજયાદ્રે તને ભકિતભાવે સ્તવું કાવ્યખંડે ઘણા ભાવથી,
તું ભારતે દેશ સૌરાષ્ટ્રમાંહે ખરે શાશ્વતો છે ત્રણે કાળથી;
તીર્થ કરો સિદ્ધ શુદ્ધાત્મદેવો ઋષિશ્રેષ્ઠ આવ્યાં ઇહાં ભાવથી,
પામ્યા ઘણા આત્મસિદ્ધિ મુનિ કેઇ મુક્તિ વર્યાં ભાખ્યા શાસ્ત્રથી.

પ્રત્યેક રેણુ ખરી પૂનિતા છે અનંતા થયા સિદ્ધ તારા શિરે,
તું રાજવી પર્વતોનો ખરે તાહરા જે ગુણો ચિત્ત સૌનું હરે;
માટે તને ભેટવાને ઘણા આયે દોડી જતા નિત્ય દિસે નવા,
મદ્રાસ ને બંગ પંજાબથી ગુજરાતે ને મહારાષ્ટ્રથી આવિયા. ૩

આકાશમાં સ્વર્ગભૂમિ ભલા દેવતા આવતા ભાવતા શુન્જના,
ધારી ઘણા દિવ્ય શૃંગાર નારી ધરી હાથ ભૃંગાર વારિતણાં;
દોડે પ્રભુ દર્શ થાવા સુવેગે ભર્યા થાળ કૂલે કૂળે અર્પવા,
વાળે ઘણા વાઘ ગાળે દિશાએ ન લાળે પ્રભુભક્તિને શુન્જવા. ૪

પૃથ્વી વિષે ભવ્ય હિમાદ્રિ તેવો ભલે હોય સહ્યાદ્રિ વિંધ્યાદ્રિ તે,
તુંગાદ્રિ મોટો ઊભો સ્થૂલ દેહે ઘણા લોકમાં જાણુ છે દુર્ગા તે;
તેના શિરે હિમ વૃક્ષાદિ સંપત્તિ વારી સમૂહો ઘણા ભવ્ય છે,
તીર્થેશ શત્રુજ્યાદ્રિતણા તુલ્ય આવે ન કોઈ જગે દિવ્ય જે. ૫

વારિપ્રપાતો તુષારો મણિતુલ્ય વર્ષાઋતુ હાર મોતીતણા,
શોભે ચમત્કાર વૃક્ષો ઘણા નીલ રાતા પીળા રંગ પર્ણોતણા;
બાણો દિસે ઇંદ્રના ભવ્ય સારા ગિરીન્દ્રે રહ્યા ઇંદ્રભક્તિતણા,
જે ભવ્ય ભક્તિ ધરી ચિત્તમાંહે ભજે તેહ સિદ્ધિ વરે વેગમાં. ૬

વર્ષે ઘણી ગર્જના જયજયાનંદ નાચે શચીંદ્રાદિ વર્ષાઋતુ,
ભક્તિથકી તે પખાળે ગિરિરાજ શુદ્ધોદકે હર્ષથી ગર્જતું;
વાતામ્બુ સૌગંધ અર્પે પ્રભુપાદ-પદ્મે સહર્ષે તિહાં દેવતા,
હરે કરે જે અશૂચી હરે શુદ્ધતાને સમર્પે કરી સ્વચ્છતા. ૭

વૃક્ષો ઘણા રાજી વેલીતણી કુંજ ગંભીર સૌગંધ દિવ્યૌષધિ,
ટાળે ગદો માનવોના હરી દુઃખ દારિદ્ર્ય આપે સદા શુદ્ધ ધી;
એવા ગિરિને નમો ભક્તિભાવે હરે કલેશ જે ભવ્ય પ્રાણીતણા,
તાર્યા મુનિ કેઇ ભકતો પ્રભુના ઇહાં મુક્તિ પામ્યા કરી પ્રાર્થના. ૮

જ્યાં કેઇ તપસ્વી ઋષિ યોગ સાધે ગુફામાં પ્રભુ નામના ધ્યાનમાં,
ભૂલી ગયા સર્વ સંસારને આત્મની ચિંતનામાં ગયા મુક્તિમાં;
જેને નહીં અન્નની વા તૃષાની પ્રભુભક્તિથી શ્રેષ્ઠ તે કલ્પના,
જે છે સદાકાળ આત્માતણી ચિંતનામાં ન જેને દુઃખ જલ્પના, ૯

મંદારમાલા શચીકંઠ ઉત્કંઠ ધારી અલંકાર દિવ્યાંગના,
 સાનંદ શૃંગાર સોજે સજી નૃત્ય શત્રુજ્યાદ્રિ વિષે વંદના;
 તાલી દિયે તાલને ભક્તિના ગાન દેવાંગના ગાય છે શાંતિના,
 થૈ થૈ કરે નૃત્ય સેવા સમર્પે હરી કલેશ હેતુ ધરી મુક્તિના. ૧૦

પ્રેમે નમું પાદ શત્રુજ્યાદ્રે ! કરી દૂર શત્રુ સહુ આત્મના,
 તારા પદે દુઃખ દારિદ્ર્ય જાણે સહુ ભવ્યના જન્મ કોટીતણા;
 વંદું તને ભક્તિભાવે ગિરિરાજ થાયે ન કોઈ થકી તુલ્યતા,
 ગાવે કૃષ્ણીંદ્રો સ્વજિહ્વા સહસ્રે ન ગાઈ શકે તાહરી ભવ્યતા. ૧૧

માનાદ્રિ તુંગાદ્રિ તેવા બલાદ્રિ ભલા નીલ આદિ ઘણા લોકમાં,
 ધારે શિરે શીત વાયુ સુધાતુલ્ય પાણીતણા સંગ્રહો ડોકમાં;
 તારા વિના આત્મશાંતિ ન કોઈ સમર્પે હરી શત્રુઓ આત્મના,
 તેં ધારિયા છે શિરે આદિ તીર્થંકરો તેહને હું કરું વંદના. ૧૨

ઊંચા તથા નિમ્ન માર્ગો ગિરિરાજ જાતા ઘણા કેઈ પ્રસ્વેદના,
 વાયુ હરે દુઃખ ગંધે ભર્યો શાંતિ આપે હરી પૌદ્ગલી વેદના;
 તેવે સમે સ્ફૂર્તિ જાગે મને દોષ ટાળે હરે શત્રુ જે આત્મના,
 જાગે પ્રભુભક્તિ આનંદ ઊર્મિ ઘણી થાય હોજો પ્રભુ વંદના. ૧૩

આવ્યા અનંતા મુનિના સમૂહો કર્યા સ્પર્શ સર્વે આશુરેણુમાં,
 તેથી નિપાયા પ્રભુ ભાવનાના અસંખ્યાત મેઘો ગિરિરાજમાં;
 આવે ઈહાં ભવ્ય પ્રાણી અને પાપકારી સહુ શુદ્ધ થાયે ઘણા,
 માટે નમો નિત્ય સિદ્ધાદ્રિને ભાવ ધારી પ્રભુ આદિ દેવેન્દ્રના. ૧૪

તીર્થંકરો કેઈ ચોવીશીના એહ તીર્થેશમાં આવિયા ભાવથી,
 આચાર્યદેવો મુનિ ને તપસ્વીતણા સુપ્રવાહો વહ્યા હેતુથી;
 આવ્યા ઘણા સંઘ ધર્મીતણા સંઘભક્તિ ધરી અંગ સિદ્ધાચલે,
 તેથી ઘણો રંગ મુક્તિતણો સંગ પાપોતણો ભંગ થાયે ભલે. ૧૫

મોટી પ્રવૃત્તિ ધરી શુદ્ધ વૃત્તિ કરી પ્રાપ્ત સંપત્તિ કેઇ શ્રાવકે,
અર્પી પ્રભુ-પાદપદ્મો નમી શુદ્ધભાવે વિરાગી થઇ ભાવકે;
અખળવધિ રૌપ્ય મુદ્રા સમર્પી કર્યા તીર્થપ્રાસાદ તીર્થેશમાં,
આકાશથી જેહ સ્પર્ધા કરે ઇંદ્ર માની કહે તેહ સ્વર્ગો સમા. ૧૬

પૂનીત જે સાધુ ભક્તિથકી થાય વૈરાગ્યની સાત્વિકી ભાવના,
તે થાય સિદ્ધધાયલે જે અનાયાસ મોટી તપસ્યાથકી પાવના;
સેવે ધરી ભક્તિ શત્રુજયે તીર્થપૂજા કરે જેહ શુદ્ધાતમા,
તે સચ્ચિદાનંદરૂપે રહે મોક્ષ પામી વરે શાંતિ આનંદમાં. ૧૭

વાયુ હરે મંદ સૌગંધ ગંભીર રેણુ પ્રભુ અંગથી શાંતિમાં,
અર્પે પ્રભુસ્નાન માટે સુગંધી સુધા તુલ્ય પાણી ધરી પાત્રમાં;
એવી કરે ઇંદ્રસેવા પ્રભુની સુવેદી કરે હાર પુષ્પોતણા,
દિવ્યૌષધિ ગંધ કસ્તૂરિકા ચંદનોથી ઘણા ત્યાં કરે પૂજના. ૧૮

શ્રી શારદા દિવ્ય અંકાર ગંભીર વીણા બજાવી કરે પ્રાર્થના,
થાયે સહુ મુગ્ધ તે સાંભળી મંબુવાણી અણત્કાર દેવાંગના;
કાવ્યો તિહાં હસ્ત જોડી ઊભા જે અલંકાર શબ્દોતણા ધારતા,
અર્થો ભર્યા ગૂઢ જેના વિષે હોય તાત્પર્ય પાપૌઘને વારતા. ૧૯

છંદો ઘણા કાવ્ય બંધો સુવૃત્તો મનોહારી નિર્બંધ શાસ્ત્રોક્ત જે,
પદ્યો અવધો સ્તુતિ નાદબદ્ધો કરે પ્રાર્થના મુગ્ધ ભક્તોક્ત તે;
ધારી અલંકાર શબ્દાર્થ અંકાર સંસ્કાર ભેળી ચમત્કારને,
આદિપ્રભુ ભક્તિની પ્રેરણાથી હરે ચિત્તવૃત્તિ વિસંવાદને. ૨૦

આદ્યા મુનિ કેઇ સાધવીતણા સંઘ ગાવે મુખે દિવ્ય સુપ્રાર્થના,
નાભીતણા પુત્ર આદિપ્રભુના સ્મરી ગાન આનંદ અભ્યર્થના;
માતા મરુદેવીના પુત્રને વંદીને ભાવથી જન્મ સાકલ્યતા,
માને ઘણા હર્ષથી સ્તોત્ર ગાતા અઢે સિદ્ધક્ષેત્રે કૂળે દિવ્યતા. ૨૧

ખાળો ચઢે આવી આનંદમાં બોલતા જય જ્યાનંદ ઉચ્ચારતા;
નાચે ધરી ભાવ દાદાતણા દર્શ આજે થશે શબ્દ જે બોલતા;
નારી ચઢે ભાવ ધારી સહુ વારી સંસાર માયા હરી ચિત્તથી,
સારી મતિ ધારી હાથે લઈ વારી પ્રજ્ઞાલતી દેવ અંગે છતી. ૨૨

કસ્તૂરિકા કેશરે મિશ્રિતા ચંદનાદિ સુગંધે ભરી વાટિકા,
અર્પી નવાંગે ધરી ભાવ અંગે ઘણા સુપ્રસંગે પ્રભુ પૂજિકા;
માળા સુગંધી ફૂલોની ઘણા વર્ણુ આનંદ ને ભાવને વર્ષતી,
અર્પી પ્રભુકંઠમાં શોભતી સુંદરા ભવ્ય ભાવૌઘને અર્પતી. ૨૩

ધૂમાયિતા જેહ સૌગંધને સર્વ દિગ્ભાગને ગંધ અર્પે ઘણા,
આરાત્રિકા જ્યોત આત્માતણી આપતી દર્શ જે દિવ્ય આત્માતણા;
ઉતારતા ભવ્ય ભાવે વહે ગીત આદિપ્રભુના ઘણી ભાવના,
એવી રીતે ચૈત્ય વંદી સુભાવે બને લીન પુણ્યૌઘ જે આત્મના. ૨૪

એ ભક્તિની પુષ્પમાલા વિશાલા ઘણા વર્ણુ એમાં સુગંધીભર્યા,
ગૂંથી પ્રભુભક્તિનાં તાનમાં ભાન ભૂલી સ્વશક્તિ વિના સાંભળ્યા;
તે મોહ ને ભક્તિના હેતુ કાજે થજો ભાવિકોને સદા સૌખ્યદા,
સેવા યુગાદિ પ્રભુની ફળો ખાલને આત્મશાંતિ થજો સર્વદા. ૨૫

તીર્થાધિરાજ શત્રુજયનું સંક્ષિપ્ત વર્ણન

મોટા શહેરમાં ચારે બાજુ મનુષ્યોની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓથી ઘેરાયેલા મંદિરો જોઈએ તેટલી શાંતિ આપી શકતા નથી અને ભાવિકોનો પરમાત્મા પ્રત્યેનો ભક્તિભાવ જોઈએ તેટલો ઉદ્ભાસ પામી શકતો નથી તેથી ઉત્તર ગિરિશૃંગો કે પર્વતો પર મંદિરો બાંધાવવામાં આવેલ છે. મનુષ્યો સંસારની કે દ્રવ્યોપાર્જનની વિવિધ ઉપાધીઓથી મુક્ત થઈ થોડા દિવસો તીર્થસ્થાનોમાં, ધર્મ ગ્રંથોમાં બતાવેલ હોય તેવા શુદ્ધ વ્યવહારથી, પોતાના ઇષ્ટદેવની બની શકે તેટલી ભક્ત કરવા ઇચ્છા રાખે છે. જૈનોએ જે જે સ્થળોને તીર્થ તરીકે સ્વીકારેલ છે તે તે સ્થળો જૈનધર્મના તીર્થંકરોના જીવનપ્રસંગો સાથે થોડોઘણો સંબંધ ધરાવતા હોય છે. શ્રી શત્રુજય પર પ્રથમ તીર્થંકર આદીશ્વર ભગવાન પૂર્વ નવાણું વખત આવેલ છે. શ્રી ગિરનાર પર ભગવાન નેમિનાથના ત્રણ કલ્યાણકો થયેલા છે. સમેતશિખર પર વીશ તીર્થંકરો મોક્ષપદને પામેલ છે. કુદરતી સૌંદર્યના ધામરૂપ પાવાપુરી શ્રી મહાવીરસ્વામીની નિર્વાણભૂમિ છે. આખૂ અને રાણકપુર સુંદર શિષ્ય માટે પ્રખ્યાત છે જ્યારે તારંગાજીનું મંદિર સુંદર બાંધણી માટે પ્રખ્યાત છે.

જૈનોના દ્વિગિંદુ પ્રમાણે તીર્થ એટલે સંસારથી મુક્ત કરે-તારે તે જૈનો દેહદમન પર વધુ પડતો ભાર મૂકે છે, તેથી જૈનોએ ઘણું કરીને પર્વતોને તીર્થસ્થાનો તરીકે પસંદ કરેલ છે. આત્મશુદ્ધિ માટે અને પરમાત્માની ભક્તિને માટે

મનને નિર્મળ અને સ્થિર કરવાની જરૂર છે. વળી મનની નિર્મળતા અને સ્થિરતા દેહદમન વિના પ્રાપ્ત થઈ શકતી નથી. પર્વતો પર યાત્રા કરવાથી અમુક પ્રકારની એટલે ખાવા-પીવા વગેરે અગવડો સહન કરવી પડે છે તેથી મનને નિર્મળતા અને સ્થિરતા પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. વળી પર્વત પરના તીર્થસ્થાનોની યાત્રા કરવાથી આત્મશાંતિ મળે છે કારણ કે પર્વત પરના મંદિરોમાં દર્શન, સેવાપૂજા અને જપ વગેરે ક્રિયાઓ કરતાં મનુષ્યો આધિ, વ્યાધિ અને ઉપાધીઓને ભૂલી જાય છે. વળી કુદરતી રમણીયતાને લીધે તીર્થસ્થાનો મનને આહલાદક પણ લાગે છે. પ્રપુલ્લ મન સેવા-ભક્તિમાં વિશેષ આસક્ત બને છે. શ્રી શત્રુઞ્જયની યાત્રા કરીને યાત્રિકોના મનમાં જે અવર્ણનીય આનંદ ઉત્પન્ન થાય છે તેવો આનંદ બીજા તીર્થોની યાત્રા કરવાથી થતો નથી. શ્રી શત્રુઞ્જય પર અનેક મંદિરો હોવાથી તેને “મંદિરેનું નગર” પણ કહેવામાં આવે છે.

શ્રી શત્રુઞ્જય જેવી પવિત્ર અને પાવનકારી ભૂમિમાં યાત્રિકોના પૂર્વનાં દુષ્ટ કર્મોનો ક્ષય થવાથી તેમના આત્મામાં દિવ્ય પ્રકાશ પ્રકટે છે. કહ્યું છે કે:-

અકેકું ડગલું ભરે, ગિરિસન્મુખ ઉજમાળ,

કોડી સહસ્ર ભવના કર્યાં, પાપ ખપે તત્કાળ.

શ્રી શત્રુઞ્જય તીર્થ પર અનેક તીર્થંકરો આવી ગયા છે તેથી શત્રુઞ્જય તીર્થ પવિત્ર અને પાવનકારી મનાય છે. તીર્થ પર અસંખ્ય મુનિવરો સિદ્ધિપદને પામ્યા છે તેથી તેને “સિદ્ધાચળ” પણ કહેવામાં આવે છે.

આ પંચમકાળમાં શ્રી શત્રુજયનું પવિત્ર વાતાવરણ યાત્રાગુઓને જ્યારે તેઓ મંદિરોની અંદર રહેલી મૂર્તિઓના દર્શન કરતાં હોય છે ત્યારે એક બીજી અલૌકિક દુનિયામાં વિહરતાં હોય તેવો ભાસ કરાવે છે.

અદ્ભૂત જૈન કથા “તરંગવતી”ના વિદ્વાન કર્તા અને યુગપ્રધાન શ્રી. પાદલિપ્તસૂરિનું નામસ્મરણ કાયમ રાખવા માટે તેમના વિદ્વાન શિષ્ય નાગાર્જુને શત્રુજયની તળેટીમાં “પાદલિપ્ત” નામે નગર વસાવ્યું હતું અને તે પાદલિપ્તનગર આજનું પાલીતાણા છે. રેલ્વે રસ્તે શિહોર જંકશનથી પાલીતાણા જવાય છે થોડે દૂર જતાં ગિરિરાજના દર્શન થાય છે ત્યારે યાત્રાગુઓના હૃદયો આનંદથી નાચી ઉઠે છે અને તેમના હૃદયમાંથી નીચેના ઉદ્ગારો એકાએક નીકળી જાય છે.

સિદ્ધાયગગિરિ ભેટ્યા રે, ધનભાગ્ય ઉમારા;
એ ગિરિવરનો મહિમા મોટો, કહેતાં ન આવે પાર;
રાયણ ઋષભ સમોસર્યા સ્વામી, પૂર્વ નવાણું વારા રે.
ધનભાગ્ય ઉમારા.

શ્રી શત્રુજય જેમ મંદિરોનું નગર કહેવાય છે તેમ પાલીતાણા ધર્મશાળાઓનું નગર કહેવાય છે.

શહેરના મુખ્ય દેરાસરો

મોટું દેરાસર:—શહેરના મધ્યભાગમાં શેઠ આણંદજી કઃયાણજીની પેઢી પાસે આ રમણિય મંદિર આવેલ છે. આ મંદિરમાં મૂળનાયક શ્રી આદીશ્વર ભગવાન છે.

ગાડીજીનું મંદિર:—શહેરના ચોકમાં આ દેરાસર આવેલું છે. મૂળનાયક તરીકે શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનની અલૌકિક અને સુંદર મૂર્તિ છે.

નરશી કેશવજીનું દેરાસર:—શેઠ નરશી કેશવજીની ધર્મશાળામાં ચૌમુખજીનું ભવ્ય મંદિર છે.

શ્રી નરશી નાથાનું દેરાસર:—શેઠ નરશી નાથાની ધર્મશાળામાં આ દેરાસર છે. મૂળનાયક શ્રી ચંદ્રપ્રભુજી છે.

મહાવીરસ્વામીનું દેરાસર:—શ્રી વીરબાઇ પાઠશાળાના અંદરના ભાગમાં આ દેરાસર છે.

મોતી સુખીયાનું દેરાસર:—મોતી સુખીયાની ધર્મશાળામાં આ દેરાસર છે.

કંકુબાઈનું દેરાસર:—કંકુબાઈની ધર્મશાળામાં મેડી પર ઘર દેરાસર છે.

જશકુંવરનું દેરાસર:—જશકુંવરની ધર્મશાળાનાં અંદરના ભાગમાં આ દેરાસર છે.

માધવલાલ બાબુનું દેરાસર:—માધવલાલ બાબુની ધર્મશાળામાં આ દેરાસર છે. મૂળનાયક તરીકે શ્રી સુમતિનાથ (સાચા દેવ) છે.

પંજાબી ધર્મશાળામાં એક દેરાસર છે.

શ્રી જૈન બાલાશ્રમમાં એક દેરાસર છે.

તળેટી નજીક જૈન સોસાયટીમાં રમણિય કાચનું શ્રી વાસુપૂજ્યસ્વામીનું સુંદર દેરાસર છે.

તળેટીમાં આગમમંદિર નામનું લવ્ય દેરાસર છે. સુંદર ચૌમુખજીની પ્રતિમા છે. મંદિરના વિશાળ ચોકની ફરતી દીવાલોમાં આગમો આરસની શિલામાં કેતરીને, કાચથી મઢાવીને સુરક્ષિત રાખવામાં આવ્યા છે. વચ્ચે ચૌમુખ પ્રતિમાજીએ પ્રતિષ્ઠિત કરવામાં આવી છે. આગમોદ્ધારક સ્વ. આચાર્ય શ્રી સાગરાનંદસૂરીશ્વરજીએ આ લવ્ય મંદિરને રમણીય, આકર્ષક અને સ્વચ્છ-સુંદર બનાવવા લગીરથ પુરુષાર્થ કર્યો છે.

શ્રી શત્રુજયના ઐતિહાસિક ઉદ્ધારો

તેરમો ઉદ્ધાર મહુવાના જવડશાએ વિ. સં. ૧૦૮ માં કર્યો હતો. એવી લોકવાયકા છે કે કોઈ યોગીરાજે જવડશાને શત્રુજયના ઉદ્ધાર માટે પ્રેરણા કરી હતી. પ્રભાવક શ્રી વજ્રસ્વામીના વરદ હસ્તે જવડશાએ આદીશ્વર ભગવાનની લવ્ય પ્રતિમાજીની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. પતિ પત્ની જ્યારે ધ્વજદંડ ચઢાવવા પ્રાસાદના શિખર પર ચઢ્યા ત્યાં જ પરમાત્માની સ્તુતિ કરતાં કરતાં મૃત્યુ પામ્યા હતા.

ચૌદમો ઉદ્ધાર કુમારપાળ રાજાના સમયમાં સં. ૧૨૧૧ માં બાહડ મંત્રીએ કર્યો હતો.

બાહડ મંત્રીના ઉદ્ધારનો ટૂંક પરિચય

એક વાર ઉદયન મંત્રી શ્રી સિદ્ધાચળની યાત્રાએ આવ્યા. ચૈત્યવંદન સમયે તેમણે મુખ્ય મંદિરને જીર્ણ થયેલું જોયું તેથી તેમણે મનથી તીર્થનો ઉદ્ધાર કરવાનો નિશ્ચય કર્યો. પણ પોતાના જીવન દરમિયાન તે નિશ્ચયને અમલમાં મૂકી શક્યા નહિ. સંત્રામમાં મૃત્યુ સમયે તેમણે પોતાના પુત્ર

ખાહડને મંદિરનો ઉદ્ધાર કરવાનો પોતાનો મનસૂબો જણાવ્યો. ખાહડે પોતાના પિતાની ઇચ્છાનુસાર તીર્થનો ઉદ્ધાર કરવાની તૈયારી કરી. બે વર્ષમાં મંદિર તૈયાર થયું પણ એકાએક સમાચાર આવ્યા કે મંદિરમાં તડ પડી છે. તરતજ ખાહડ મંત્રી શત્રુજય પર આવ્યા અને મંદિરમાં તડ પડવાનું કારણ કારીગરોને પૂછ્યું. તેઓએ જણાવ્યું કે મંદિરની અંદર પ્રદક્ષિણાને માટે જવા આવવાનો જે માર્ગ છે તેમાં હવાના ઝાપટા લાગવાથી મધ્ય ભાગમાં ફાટ પડી છે. વળી શિષ્યશાસ્ત્ર પ્રમાણે પ્રદક્ષિણાનો ભાગ રાખવામાં ન આવે તો મંદિરના નિર્માતાને સંતતિ થાય નહિ એવું વિધાન છે. તરતજ મંત્રીશ્રીએ કહ્યું-ભલે, મને સંતતિ ન થાય પણ મંદિરમાં ફાટ પડવી જોઈએ નહિ.

મંત્રીશ્રીના તીર્થપ્રેમને માટે તેમને હુજરો વંદન હોજો !

સં. ૧૨૧૧ માં કળિકાળસર્વજ્ઞ શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યના હસ્તે તેમણે મુખ્ય જૈન મંદિરનો ઉદ્ધાર કર્યો અને જવડ-શાના સમયના પ્રતિમાજીને મુખ્ય મંદિરમાં વિરાજમાન કર્યા. ત્યાર પછી મુસલમાનોના અત્યાચારને લીધે મુખ્ય દેરાસરને તુકસાન થતાં અને પ્રતિમાજી ખંડિત થતાં સમરાશાએ સં. ૧૩૭૧ માં નવું મંદિર કરાવ્યું અને નવાં પ્રતિમાજી પધરાવ્યા અને છેવટે સં. ૧૫૮૭ માં વૈશાખ વદી છઠના દિવસે મેવાડનિવાસી કરમાશા શેઠે ગિરિરાજ પર નવું ભવ્ય મંદિર બંધાવી નવા પ્રતિમાજીને પધરાવ્યા છે, જે આજે વિદ્યમાન છે. મૂળનાયકની સામે શ્રી પુંડરીકસ્વામીજીના સુંદર પ્રતિમાજીને પણ કરમાશાએ સં. ૧૫૮૭ ની સાલમાં પધરાવ્યા છે.

નવા આદેશ્વર લગવાનના પ્રતિમાજીની વિક્રમના ૧૯ મા સૈકામાં સુરતનિવાસી તારાચંદ સંઘવીએ વસ્તુપાલ .તેજ-પાળના મંદિરમાં પ્રતિષ્ઠા કરેલ છે, કારણ કે આ પ્રતિમાજીને જૂની દાદાની પ્રતિમાજીને સ્થાને પધરાવવા જતાં અંદરથી “ મા મા ” એવો ધ્વનિ થયો હતો.

શ્રી શત્રુજયની પાગો

પાગ એટલે પગે ચાલીને શ્રી શત્રુજય તીર્થ પર જવાનો માર્ગ.

મુખ્ય પાગ:—જય તળાટીથી શરૂ થતાં રસ્તાને મુખ્ય પાગ કહેવામાં આવે છે.

શેત્રુંજી નદીની પાગ:—તળેટીના રસ્તા પર શ્રી કલ્યાણ-વિમળની દેરીની પડખેના રસ્તે થઈ બે ગાઉ દૂર શેત્રુંજી નદી આવે છે, તેમાં સ્નાન કરીને આ રસ્તે શત્રુજય પર ચઢાય છે.

ઘેટીની પાગ:—કુંતાસરના મેદાનની પાસે નવ ટુંકના રસ્તે જતાં આ રસ્તો આવે છે. નીચે ઉતરતાં એક મંદિર આવે છે, તેને ઘેટીની પાગનું મંદિર કહે છે. ફાગણ શુદ્ધ ૮ ને દિવસે યાત્રાગુઓ ખાસ કરીને ઘેટીની પાગના નીચેના મંદિરના દર્શન કરવા જાય છે, કેમકે લગવાન આદેશ્વર લગવાન આ રસ્તેથી પૂર્વ નવાણું કોડ વાર શ્રી શત્રુજય પર ચઢ્યા હતા. બે યાત્રા કરવાના ઇચ્છુક યાત્રાગુઓ દાદાના દર્શન કરી આ પાગની યાત્રા કરે છે.

ધનવસીની ટૂંક :--(ખાબુંનું દેરું)

આ ટૂંકમાં મુખ્ય મંદિરમાં શ્રી આદેશ્વર લગવાનની

લવ્ય પ્રતિમા છે. ટૂંકની પાસે હાલમાં નવીન જલમંદિર બનાવવામાં આવેલ છે. તેમાં શ્રી મહાવીર પરમાત્માની પ્રતિમા છે.

બાબુના દેરાસરમાંથી બહાર નીકળતાં પર્વત પરનું ચઢાણ શરૂ થાય છે. અમુક પગથીઆ ચડતાં પહેલો હડો આવે છે. અહીંથી સપાટ રસ્તો આવે છે અને તેને છેડે પહેલો કુંડ આવે છે. થોડા પગથિયાં ચડ્યા પછી બીજો હડો (વિસામો) આવે છે. પાસે “કુમાર કુંડ” આવેલો છે. ત્યાંથી આગળ ચડતાં હીંગલાજનો હડો આવે છે. ત્યાં હીંગલાજ માતાજી પાસે બેઠેલા બારોટનો નીચે પ્રમાણે દુહો થોડે દૂરથી સંભળાય છે:—

હીંગલાજનો હડો, કડે હાથ દઈ ચડો;
કૂટ્યો પાપનો ઘડો, બાંધ્યો પુન્યનો પડો.

અહીંથી આગળ ચડતાં નાનો માનમોડીઓ આવે છે. ત્યાંથી આગળ ચડતાં મોટો માનમોડીઓ આવે છે.

અહીંથી થોડે જ દૂર છાલાકુંડ આવે છે. અહીં પવનની શીતલ લહેરખીઓ આવતી હોવાથી યાત્રાળુઓને વિશ્રામ લેવાનું મન થાય છે.

અહીંથી પશ્ચિમ તરફ “જિનેંદ્ર કુંડ” તરફ જવાય છે. ત્યાંથી સપાટ ભૂમિ પર ચાલતાં ચોતરા પર દેરી આવે છે. આ દેરીમાં દ્રાવિડ, વારિખિલ્લ, અઘમુત્તો અને નારદજીની ચાર મૂર્તિઓ કાઉસ્સગ ધ્યાનથી ઉભેલી છે. કાર્તિકી પુનમનો મહિમા આ દેરીને લીધે છે. આગળ જતાં ચોથો અને પાંચમો કુંડ આવે છે. આગળ જતાં હનુમાન ધાર આવે છે. આ સ્થાન

વિશ્રાંતિ માટે સુંદર છે. અહીંથી બે રસ્તા જાય છે. એક રસ્તે નવ ટુંકમાં જવાય છે અને બીજે રસ્તે દાદાની ટુંકમાં જવાય છે. દાદાની ટુંકના રસ્તેથી પવિત્ર શેત્રુંજી નદી દેખાય છે. આ રસ્તે આગળ વધતાં એક લેખડમાં જાલી, મયાલી અને ઉવયાલી એમ ત્રણ મૂર્તિઓ કેતરી કાઢેલ છે. થોડે આગળ જતાં રામપોળ આવે છે. અહીં યાત્રાળુઓ પાસેથી લાકડી, છત્રી, મોજાં વગેરે વસ્તુઓ લઈ લેવામાં આવે છે. પોળની અંદરના ભાગને “દોલા ખાડી” કહે છે. તેમાં સગાળકુંડ આવેલ છે. ત્યાંથી વાઘણ પોળમાં (વિમલ-વસહીમાં) જવાય છે. વિમલવસહીમાં દાખલ થતાં ડાખા હાથ પર મુખ્ય મંદિરો નીચે પ્રમાણે છે.

(૧) શ્રી શાંતિનાથજીનું મંદિર.

(૨) ચક્રેશ્વરી દેવી.

મૂર્તિ રમણીય અને ચમત્કારી છે. શેઠ કરમાશાએ સં. ૧૫૮૭ માં શત્રુજયન્ત અધિષ્ઠાત્રી દેવી શ્રી ચક્રેશ્વરી દેવીની સ્થાપના કરેલ છે.

(૩) નેમનાથની ચોરી (કળામય મંદિર.)

આ મંદિર વિમલશાહ મંત્રીએ બંધાવેલું હોય તેમ લાગે છે. મૂળનાયક શ્રી સુપાર્શ્વનાથ છે.

ખાજુના મંદિરના ઘુમ્મટમાં શ્રી નેમનાથના જીવન-પ્રસંગોના વિવિધ દર્શનો છે.

(૪) સહસ્રકૃણ પાર્શ્વનાથનું મંદિર.

(૫) જમતશેઠનું મંદિર.

(૬) કુમારપાળનું મંદિર.

જમણા હાથ તરફના મુખ્ય મંદિરો:—

(૧) અમીઝરા પાર્શ્વનાથનું મંદિર.

(૨) સમવસરણું દેરાસર.

(૩) કપડવંજવાળા માણેકબાઈનું દેરાસર.

કુમારપાળ મહારાજના મંદિર સામે વૃક્ષ નીચે એક પાળીયો છે, તે પાલીતાણાના ભાવસાર જીવાન વિક્રમશીનો છે. તેણે શ્રી શત્રુજય પર રહેતા અને યાત્રાળુઓને હેરાન કરતા એક વાઘને મારવામાં પોતાના દેહનું બલિદાન આપેલ છે.

વિક્રમશીનો વૃત્તાંત

જીવાન વિક્રમશી ભાઈ અને ભાભી સાથે રહેતો હતો અને કપડાં રંગવાનું કામ કરતો હતો. એક વખત તેને અતિશય ભૂખ લાગી તેથી રસોડામાં ગયો પણ રસોઈ થવાને થોડીવાર હતી તેથી ભાભી પર ખીજાઈ ગયો. તે વખતે ભાભીએ રોષમાં નીચે પ્રમાણે મેણું માર્યું. 'ઝેરી પર શૂર શું બતાવો છો. ખરા હો તો શત્રુજય પરના વાઘને મારો ને.

ભાભીનું મેણું સાંભળતાં વીર વિક્રમશીને હાડોહાડ રોષ વ્યાપી ગયો. ઘરમાં ખીજું હથિયાર નહિ હોવાથી માત્ર ધોકો લઈ વાઘને પરાજિત કરવા ઘરની બહાર નીકળ્યો. દઢતા અને નિર્ભયતાથી તે શત્રુજય ચઢ્યો અને ઝાડ નીચે રહેલા વાઘને એવા જોરથી ધોકો માર્યો કે તે વાઘ તમ્મર ખાઈ ગયો. પછી તો બંને વચ્ચે દ્વંદ્વયુદ્ધ જામ્યું. વિક્રમશીના રક્ષણ માટે માત્ર ધોકો જ હતો. જ્યારે વાઘના વિકરાળ પંજ,

મોતની નિશાની દર્શાવી રહ્યા હતા, છતાં વીર વિક્રમશીએ વાઘને ધોકાવડે ખોખરો કરી નાખ્યો. રોષે ભરાએલા વાઘે વિક્રમશી ઉપર જીવલેણ હુમલો કર્યો. બન્ને જણ ખેલાન થયા અને મૃત્યુ પામતાં પહેલાં સંકેત પ્રમાણે વિક્રમશીએ જોરથી ઘાંટ વગાડ્યો, એટલે વાઘણપોળ પાસે રહેલા લોકોએ જાણ્યું કે વાઘ મરાયો છે. આ રીતે વીર વિક્રમશીએ યાત્રાનો માર્ગ ખુલ્લો કર્યો.

સૂર્યકુંડનો પ્રભાવ

સૂર્યકુંડ—હાથીપોળની બાબુમાં એક લાંબી નળીમાં થઈને સૂર્યકુંડ પાસે જવાય છે.

આલાપુરીના રાજા વીરસેનને ચંદ્રકુમાર નામનો પુત્ર હતો. પણ અપર માતા વીરમતીએ દ્વેષથી તેને કુકડો બનાવી દીધો. ચંદ્રકુમાર (કુકડાના રૂપમાં) પોતાની બીજી પત્ની સાથે શ્રી શત્રુજયની યાત્રા કરવા આવે છે, કુકડાને એકાએક પૂર્વ જન્મ યાદ આવ્યો તેથી તે સૂર્યકુંડમાં પડ્યો. તે વખતે તેને ડૂબતો બચાવવા માટે તેની પત્ની પ્રેમલાલચી પણ કુંડમાં પડી. કુકડાને પકડવા જતાં અપર માતાએ બાંધેલો દોરો હાથમાં આવતાં તે અચાનક તૂટી ગયો અને અબાયબી વચ્ચે કુકડો ફરી વાર ચંદ્રકુમાર સ્વરૂપે પ્રગટ થયો. આ બનાવથી સૂર્યકુંડનો મહિમા ખૂબ વિસ્તર્યો.

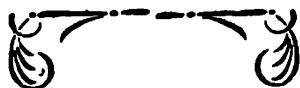
શ્રી આદીશ્વર(દાદા)ની ટુંક.

મુખ્ય મંદિરને ત્રણ પ્રદક્ષિણા દેવાથી નાના મોટાં બધાં મંદિરોના અને દેરીઓની પ્રતિમાઓના દર્શન થાય છે.

(૧) સહસ્રક્રૂટનું મંદિર. (૨) રાયણુ પગલાં. (૩) સીમંધર
સ્વામીનું મંદિર. આ મંદિરમાં મૂળનાયક શ્રી આદીશ્વર
ભગવાન છે. (૫) મેરુ શિખર. (૬) સમેતશિખરનું મંદિર.
(૭) પાંચ લાયાનું મંદિર. (૮) બાજરીયાનું મંદિર. (૯)
વીશ વિહરમાનનું મંદિર. (૧૦) અષ્ટાપદજીનું મંદિર.
(૧૧) ગંધારીયાનું મંદિર. (૧૨) પુંડરીકસ્વામીનું મંદિર.

દાદાના દર્શન કરતાં હૃદય નાચી ઉઠે છે. જગતના
ત્રિવિધ દુઃખો ભૂલી જવાય છે. વળી સ્વાભાવિક સહજ
આનંદ ઉત્પન્ન થાય છે કે જેથી જિનાલયની બહાર નીકળવાનું
મન થતું નથી. વળી દાદાની ભૂર્તિ સામે નજર રાખી એકી
ટસે દર્શનામૃતનું પાન કરવાનું મન થાય છે. દાદાના દર્શન
કરતી વખતે નીચેના ઉદ્ઘારો યાત્રિકોના હૃદયમાંથી એકા-
એક પ્રગટી નીકળે છે—

સમકિતદ્વાર ગભારે પેસતાંજી,
પાપ-પહલ ગયાં ફર રે;
ઝાણન મરૂદેવીનો લાડલોજી,
દીઠા મીઠા આનંદપૂર રે.
સમકિતદ્વાર ગભારે પેસતાંજી.

નવ ટુંક :—

હનુમાન ધાર પાસેથી નવટુંકનો રસ્તો જુદો પડે છે. સૌથી પહેલાં અંગારશા પીરની કબર આવે છે. તીર્થની રક્ષા અર્થે આ કબર કરવામાં આવી હોય તેવી લોકોક્તિ છે.

નરશી કેશવજીની પ્રથમ ટુંક [૧]

ચૌમુખજીની બીજી ટુંકમાં જતાં પહેલાં શરૂઆતમાં નરશી કેશવજીની ટુંક આવે છે. મૂળનાયક શ્રી અભિનંદન-સ્વામી છે. પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૬૨૧ માં કરવામાં આવી હતી પણ મુહૂર્ત બરાબર ન હોવાથી યાત્રાળુઓમાં તેમજ ગામમાં વ્યાધિ ફેલાતાં ઘણા મરણ પામ્યા હતા. શબોને બાળવા માટે સરપણ ખૂટી પડ્યું હતું.

આ ટુંકના મુખ્ય દેરાસરો નીચે પ્રમાણે છે—

(૧) શાંતિનાથજીનું મંદિર.

(૨) મરુદેવી માતાનું મંદિર.

ચૌમુખજીની ટુંક યા સવાસોમાની ટુંક [૨]

આ ટુંકના મધ્યભાગમાં ચૌમુખજીનો વિશાળ પ્રાસાદ છે, જેની લંબાઈ ૬૨ ફૂટ, પહોળાઈ ૫૭ ફૂટ અને શિખર ૬૭ ફૂટ ઊંચું છે. મુખ્ય મંદિરની લઘ્યતા અનુપમ છે. મંદિરના રંગમંડપના બાર થાંભલા પર ચોવીશ દેવીઓના મનોહર ચિત્રો છે. વાહનો સહિત કલામય રીતે દેવીઓ આલેખાયેલી છે. આ ટુંક પર્વતના ઊંચામાં ઊંચા ભાગ પર છે તેથી પચીશ ત્રીશ માઈલ પરથી ચૌમુખજીનું ઉત્તુંગ શિખર નજરે પડે છે.

આ લબ્ય જિનપ્રાસાદ કેવી રીતે બનાવવામાં આવ્યો તેની હકીકત જાણવા યોગ્ય હોઈ અહીં રજૂ કરવામાં આવે છે.

સવાસોમાની કથા

એક વખતે વણથડીના સવચંદ શેઠ પાસે એક ગરાસદારે પોતે થાપણ મૂકેલા લાખ બાબાશાહી રૂા. માગ્યા પણ શેઠની પેઢીમાં તે સમયે તેટલા રૂપિયા ન હતા તેથી અમદાવાદના પ્રતિષ્ઠિત શેઠ સોમચંદ પર, જો કે તેની પાસે પોતાના રૂપિયા લેણા ન હતા તો પણ સવચંદ શેઠે હુંડી લખી. હુંડી લખતાં લખતાં આંસુનાં બે ટીપા હુંડી પર પડ્યા. હુંડી લઈ ગરાસદાર અમદાવાદ ગયો અને સોમચંદ શેઠના મુખ્ય મુનીમને મળ્યો. મુનીમે ચોપડાં જોયા પણ સવચંદ શેઠના જમ્મે રૂા. નીકળ્યા નહિ તેથી ગરાસદારને શેઠ આવે ત્યારે હુંડી લઈને આવવા કહ્યું. સોમચંદ શેઠ હુંડી વાંચતાં વાંચતાં આંસુનાં ટીપાના ડાઘથી વસ્તુસ્થિતિ સમજી ગયા તેથી શેઠે મુનીમને કહ્યું કે-મારે ખાતે લખીને હુંડી સ્વીકારી લ્યો.

થોડા વખત પછી સવચંદ શેઠ વ્યાજ સહિત લાખ રૂા. લઈ સોમચંદ શેઠ પાસે આવ્યા. અને અગાઉ પોતે લખેલ હુંડીની વાત કરી પણ સોમચંદ શેઠે કહ્યું કે તે રૂા. નો જમ્મે ખર્ચ ન ખાઈ ગયો હોવાથી લઈશ નહિ. સવચદ શેઠે કહ્યું કે હું રૂા. આખ્યા વિના જઈશ નહિ. છેવટે બંનેએ શ્રી શત્રુંજય પર ટુંક બંધાવવાનો વિચાર કર્યો. આ ટુંક સવાસોમજીની ટુંકને નામે પ્રખ્યાત છે.

છીપાવસી [૩]

આ ટુંક ઘણી નાની છે. આ ટુંક સં. ૧૯૭૧ માં ભાવસાર (છીપા) ભાઈઓએ બંધાવી છે.

શ્રી અજિતનાથ અને શ્રી શાંતિનાથની ચમત્કારિક દેરીઓ આ ટુંકમાં આવેલી છે. લોકમાન્યતા છે કે આ બંને દેરીઓ સામસામે હતી. નંદિષેણસૂરિ મહારાજે ચૈત્યવંદન કરતાં એક બીજી દેરીને પૂંઠ પડતી હોવાના કારણે અજિતશાંતિ સ્તવન બનાવ્યું. તે પૂર્ણ થતાં બંને દેરીઓ જોડાજોડ થઈ ગઈ છે.

સાકરવસી [૪]

મૂળનાયક ચિંતામણી પાર્શ્વનાથ છે. આ ટુંકમાં પાંડવોનું મંદિર છે.

ઉજ્જમબાઈની ટુંક નંદીશ્વરદ્વીપ [૫]

આ ટુંકમાં નંદીશ્વરદ્વીપની મનોહર રચના છે.

હીમવસી [૬]

હિમાલાઈ શેઠે આ ટુંક બંધાવેલી છે. મુખ્ય મંદિરમાં મૂળનાયક તરીકે શ્રી અજિતનાથ લગવાન છે.

પ્રેમવસી [૭]

શેઠ પ્રેમાલાઈએ આ ટુંક બંધાવેલી છે. મુખ્ય મંદિરમાં મૂળનાયક ઋષભદેવ લગવાન છે.

આ ટુંકમાં સહસ્રકૃષ્ણ પાર્શ્વનાથનું મંદિર છે. આ મંદિરમાં આરસની સુંદર કારીગરીવાળા બે ગોખલા છે.

મોદીની ટુંક પાસેથી આશરે પોણાસો પગથીયાં ઉતરતાં શ્રી આદિનાથ લગવાનના મંદિરમાં જવાય છે. આ પ્રતિમા ડુંગરમાંથી કોતરી કાઢેલી છે તેથી બહુ જ મોટી અને

અદ્ભુત છે. આ મૂર્તિની ઊંચાઈ ૧૮ ફૂટ છે અને પહોળાઈ ૧૪½ ફૂટ છે. અહીં એક નોની દેરીમાં શાંતિનાથની શ્યામ મૂર્તિ છે.

બાલાવસી [૮]

આ ટુંક ઘોઘાવાળા શેઠ દીપચંદ કલ્યાણજીએ બંધાવેલ છે. તેમનું હુલામણું નામ બાલાભાઈ હતું તેથી આ ટુંકને “બાલાવસી” કહે છે. મુખ્ય મંદિરમાં મૂળનાયક ઋષભદેવ ભગવાન છે.

મોતીશા શેઠની ટુંક [૯]

વિક્રમના યોગાણીસમા સૈકામાં જૈન સમાજમાં જે જે દાનવીર શ્રાવકો થયાં હતા તેમાં સુરતનિવાસી મોતીશા શેઠનું નામ મુખ્ય છે. શ્રી આદીશ્વર ભગવાનની મોટી ટુંક અને હેમવસહી ટુંકની વચ્ચે “કુંતાસર” નામની મોટી ખીણ હતી તે ખીણને લાખોના ખર્ચે પુરાવીને તેના પર દેવ-વિમાન જેવી સુંદર ટુંક મોતીશા શેઠે બંધાવી છે. આ ટુંકની વચ્ચે ત્રણ માળનું રમણીય મુખ્ય મંદિર છે. આ મંદિરનું ખાતમુદૂર્ત વિ. સં. ૧૮૮૨ માં થયું હતું. મોતીશા શેઠની ભાવના પોતાના શુભ હસ્તે પ્રભુજીની પ્રતિષ્ઠા કરવાની હતી પણ ભવિતવ્યતા બળવાન હોવાથી તે બન્યું નહિ કારણ કે શેઠ સ્વર્ગવાસ પામ્યા ત્યાર પછી તેમના સુપુત્ર શેઠ ખીમચંદભાઈએ સુરતથી સંઘ કાઢી સં. ૧૮૯૩ ના મહા વદ ખીજના શુભ દિવસે મૂળનાયક શ્રી આદીશ્વર ભગવાનની પ્રતિષ્ઠા કરેલ છે. મુખ્ય મંદિરની આસપાસ સોળ મંદિરો છે અને મુખ્ય મંદિરની ભક્તિમાં એક સો ત્રેવીશ

દેરીઓ છે. દાદાની ટુંકમાં જવાની બારીમાં મહાપ્રભાવ-
શાળી મૂળચંદ્ર મહારાજની મૂર્તિ બેસારેલી છે. આ ટુંકની
સ્વચ્છતા અને આકર્ષકતા નજરે નિહાળીને ઘડીભર તો
મુગ્ધ થઈ જવાય છે.

પ્રદક્ષિણા

દોઢ ગાઉની પ્રદક્ષિણા

રામપોળની બારીથી બહારના ભાગમાં કિલ્લાની આબુ-
બાબુ રસ્તે ફરતાં ફરતાં નવ ટુંક ફરીને હનુમાનધાર
આવી દાદાની ટુંકમાં જઈ દર્શન કરવાથી દોઢ ગાઉની
આ પ્રદક્ષિણા પૂરી થાય છે.

છ ગાઉની પ્રદક્ષિણા

રામપોળની બારી પાસેથી છ ગાઉની પ્રદક્ષિણાનો રસ્તો
જાય છે. આગળ જતાં ઉલકા જલ નામે પોલાણ આવે છે.
દાદાનું નમણું અહીં જમીનમાંથી આવતું હતું એમ મનાય છે.

ચિદલણ તલાવડી

શ્રી મહાવીરસ્વામીનાં ગણધર શ્રી સુધર્માસ્વામીના તપસ્વી
શિષ્ય શ્રી ચિદલણમુનિ એક મોટા સંઘ સાથે શ્રી શત્રુજય
પર આવતા હતા. સઘના મહુષ્યોને બહુ જ તૃષા લાગી
હતી તેથી તેમની તૃષાને શાંત કરવા માટે મુનિ મહારાજે
પોતાના તપની લઙ્ઘિથી વિશાળ તળાવ પાણીથી ભરી દીધું.
સંઘે પાણી પીને તૃષા શાંત કરી. અહીં બે દેરીઓમાં શ્રી
અજિતનાથ અને શાંતિનાથની પાદુકા છે. અહીં યાત્રાળુઓ
યથાશક્તિ કાઉસ્સગ્ગ કરે છે.

ભાડવાનો ડુંગર

છ ગાઉની પ્રદક્ષિણાનો મહિમા આ ડુંગરને આભારી છે.

સિદ્ધવડ-અહીં અસંખ્ય મુનિરાજો સિદ્ધિપદને પામ્યા હોવાથી “સિદ્ધવડ” કહેવાય છે. અહીં આદિનાથ ભગવાનની પાદુકા છે.

બાર ગાઉની પ્રદક્ષિણા

કદંબગિરિ:—આ પર્વત પર ગઈ ચોવીશીના બીજા તીર્થ કર નિરવાણી જિનેશ્વરના કદંબ નામે ગણુધર એક કોડ મુનિરાજો સાથે મોક્ષે ગયા છે.

હસ્તગિરિ-કદંબગિરિથી એક ગાઉ દૂર ચોક ગામને પાદર શ્રી શેત્રુંજી નદી ઓળંગીને આ ટેકરી પર જવાય છે.

યાત્રાના મુખ્ય દિવસો

કાર્તિક શુદ્ધ પૂનમ:—શ્રી ઋષભદેવજીના પૌત્ર દ્રાવિડ વારિખિલ્ય, અઈમુત્તા અને નારદજી છ કરોડ મુનિવરો સાથે આ દિવસે સિદ્ધિપદને પામ્યા છે. આ ચાર મહાતપસ્વીઓની મૂર્તિઓ શત્રુંજય પર જતાં હીરબાઈ કુંડની પાસે એક દેરીમાં છે.

ફાગણ શુદ્ધ તેરસ:—શ્રી કૃષ્ણ વાસુદેવના પુત્રો સાંબ અને પ્રથુમ્ન સાડી આઠ કોડ મુનિવરો સાથે ભાડવા ડુંગર પર આ દિવસે સિદ્ધિપદને પામ્યા છે.

ચૈત્ર શુદ્ધ પૂનમ:—શ્રી પુંડરીક ગણુધર પાંચ કોડ મુનિવરો સાથે આ દિવસે મુક્તિપદને પામ્યા છે.

વૈશાખ શુદ્ધ ૬:—શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનને અક્ષયતૃતીયા-

ને દિવસે વરસીતપનું પારણું શ્રેયાંસકુમારના હસ્તે શેરડીના રસવડે આ દિવસે થયું હતું.

પૂજ્ય મુનિમહારાજઓએ તીર્થાધિરાજ શત્રુઙ્ગયને અનુલક્ષીને ઘણા સ્તવનો બનાવ્યા છે તેમાંનાં થોડા મુનિમહારાજઓની કડીઓ વાનગીરૂપે અહીં ખીરસવામાં આવે છે.

શ્રી જ્ઞાનવિજયજી મહારાજ:—

ચતુરાઈ શું ચિતમાં ચેતી, હાથે તે સાથે;
મરણ તણા નિશાનો મોટાં, ગાળે છે માથે;
ચાલોને પ્રીતમજી પ્યારા, સિદ્ધાચળ જઈએ.

શ્રી જસવિજયજી મહારાજ:—

કોઈ અતરું જગ નહિ, એ તીરથ તે લે;
એમ શ્રીમુખ હરિ આગળે, શ્રી સીમંધર બોલે.
વિમલાચલ નિતુ વંદિયે.

શ્રી પદ્મવિજયજી મહારાજ:—

કલિકાળે એ તીરથ મોટું, પ્રયત્નજેમ ભર દરિએ;
વિમળગિરિ યાત્રા નચાણું કરીયે.

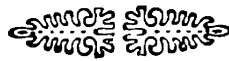
શ્રી જ્ઞાનવિમલજી મહારાજ:—

ઇજા ગિરિ આવ્યા રે, જિનચર ગણચરાએ;
સિધ્યા સાધુ અનંત,
કાંઈ કરમ એ ગિરિ ફરસતાં એ, હોવે કરમ નિશાંત.
મારું મન મોહું રે શ્રી સિદ્ધાચળે રે.

પવિત્ર ગિરિરાજના માહાત્મ્યને વર્ણવતાં અનેક ગ્રંથો લખાયા છે. તેમાં પૂજ્યશ્રી ધનેશ્વરસૂરિજીએ રચેલા “શત્રુઙ્ગય માહાત્મ્ય” નામના પુસ્તકમાં તીર્થને લગતી અનેક પ્રકારની

હકીકતો દર્શાવવામાં આવી છે. તેઓશ્રીએ તે પુસ્તકમાં એક સ્થળે કહેલ છે કે:—

“હે ભવ્ય જીવો! જો તમારે આત્મતત્ત્વ જાણવાની ઇચ્છા હોય અથવા ધર્મ કરવાની બુદ્ધિ હોય તો બીજું સર્વ છોડી દઈ આ સિદ્ધગિરિનો આશ્રય કરો. શત્રુંજયગિરિ પર જઈને સર્વ જગતને સુખના કારણરૂપ જિનેશ્વરનું ધ્યાન કરવું શ્રેષ્ઠ છે કેમકે તેના જેવું બીજું પરમ તીર્થ નથી અને જિનધ્યાન વેવો બીજો શ્રેષ્ઠ ધર્મ નથી. પ્રાણીઓએ કુલેશ્યાઓથી આપત્તિને આપનારું મન, વચન અને કાયાવડે જે ભયંકર પાપ ઉપાર્જન કરેલું હોય છે તે પાપ પણ પુંડરીકગિરિના સ્મરણથી અને સ્પર્શનથી નાશ પામી જાય છે.

શ્રી સિદ્ધાયલજનાં ચૈત્યવંદનો

૧

શ્રી શત્રુંજય સિદ્ધક્ષેત્ર સિદ્ધાયલ સાચો;
આદીશ્વર જિનરાયનો, જિહાં મહિમા જાયો ૧
ઈહાં અનંત ગુણવંત સાધુ, પામ્યા શિવવાસ.
એ ગિરિસેવાથી અધિક હોયે લીલ વિલાસ; ૨
દુષ્કૃત સવિ દૂરે હરે એ, બહુ ભવ સંચિત જેહ;
સકલ તીરથ શિર સેહરો, દાન નમે ધરી નેહ. ૩

૨

સકલ સુહંકર સિદ્ધક્ષેત્ર, સિદ્ધાયલ સુણીએ;
સુરનર નરપતિ અસુર ખેચર, નિકરે જે થુણીએ. ૧

સકલ તીર્થ અવતાર સાર, બહુ ગુણગણ ભંડાર;
 પુંડરીક ગણધર જળ, પામ્યા ભવપાર. ૨
 ચૈત્રી પૂનમને દિને એ, કર્મ કરી દૂર;
 તે તીર્થ આરાધિયે, દાન સુયશ ભરપૂર. ૩

૩

શ્રી શત્રુજય સિદ્ધક્ષેત્ર, પુંડરિકગિરિ સાચો;
 વિમલાચલ ને તીર્થરાજ, જસ મહિમા જાચો. ૧
 મુક્તિનિલય શતકૂટ નામ, પુષ્પદંત લણીજે;
 મહાપદ્મ ને સહસ્રપત્ર ગિરિરાજ કહીજે. ૨
 ઇત્યાદિક બહુ ભાતિશું એ, નામ જપો નિરધાર;
 ધીરચિમલ કવિરાજનો શિષ્ય કહે સુખકાર. ૩

શ્રી સિદ્ધાચલજીનું ૨૧ નામોવાળું ગૈત્યવંદન (૪)

સિદ્ધાચલશિખરે ચઢી, ધ્યાન ધરો જગદીશ;
 મન વચ-કાય એકાગ્રશું, નામ જપો એકવીશ ૧
 ૧ શત્રુજયગિરિ વંદીયે, ૨ બાહુબળી ગુણધામ;
 ૩ મરુદેવ ને ૪ પુંડરીકગિરિ, ૫ રૈવતગિરિ વિશ્રામ. ૨
 ૬ વિમલાચલ ૭ સિદ્ધરાજજી, નામ ૮ ભગીરથ સાર;
 ૯ સિદ્ધક્ષેત્ર ને ૧૦ સહસ્રકમલ, ૧૧ મુક્તિનિલય જયકાર. ૩
 ૧૨ સિદ્ધાચલ ૧૩ શતકૂટગિરિ ૧૪ ઠંક ને ૧૫ કોડિનિવાસ;
 ૧૬ કદંબગિરિ ૧૭ લોહિત્ય નમો, ૧૮ તાલધ્વજ ૧૯ પુન્યરાશ. ૪
 ૨૦ મહાબલ ને ૨૧ દૃઢશક્તિ સહી, એમ એકવીશે નામ;
 સાતે શુદ્ધ સમાચારી, કરિયે નિત્ય પ્રણામ. ૫
 દગ્ધ શૂન્ય ને અવિધિ દોષ, અતિપરિણતિ જેહ;
 ચાર દોષ છંડી ભજો, ભક્તિભાવ ગુણગેહ. ૬

મનુષ્યજન્મ પામી કરી એ, સદ્ગુરુ તીરથ યોગ;
શ્રી શુભવીરને શાસને, શિવરમણી સંયોગ. ૭

શ્રી સિદ્ધાયલજનાં સ્તવનો

૧ .

શત્રુજંગલના વાસી રે સુજરે માનજે રે,
સેવકની સુણી વાતો દિલમાં ધારજે રે;
પ્રભુ મેં દીઠડો તુમ દેદાર,
આજ મને ઉપન્યો હરખ અપાર
સાહિબની સેવા રે ભવદુઃખ ભાંગશે રે.

એ આંકણી ૧

અરજ અમારી દિલમાં ધારજ્યો રે,
ચોરાશી લાખ ફેરા રે દૂર નિવારજ્યો રે;
પ્રભુ મુને દુરગતિ પડતો રાખ, દરિસણુ વહેલું દાખ. સાં ૨
ઢોલત સવાઈ રે સોરઠ દેશની રે,
બલિહારી હું જાઉં તારા વેશની રે;
પ્રભુ તારું રૂડું દીડું રૂપ, મોહ્યા સુરનરવૃન્દને ભૂપ. સાં ૩
તીરથ કેા નહિ શત્રુજા સરિયું રે,
પ્રવચન પેખીને કીધું મેં પારખું રે;
ઋષમને જોઈ હરખે જેહ, ત્રિભુવન લીલા પામે તેહ. સાં ૪
સદા તે માયું રે પ્રભુ તાહરી સેવના રે,
ભાવઠ ન માંજે રે જગમાં જે વિના રે;
પ્રભુ માહરા પહોતા મનના કોડ
ધમ કહે ઉદ્યરતન કહે કર જોડ. સાં ૫

૨

જાત્રા નવાણું કરીએ વિમલગિરિ, જાત્રા નવાણું કરીએ.
એ આંકણી.

પૂર્વ નવાણુંવાર શેત્રુંજીગિરિ, ઋષભજિણુંદ સમોસરીએ.
વિમલ જાં ૧

કોડી સહસ લવ પાતક ત્રૂટે, શત્રુજય સામે ડગ ભરીએ.
વિમલ જાં ૨

સાત છક દોય અઠ્ઠમ તપસ્યા, કરી ચઢીએ ગિરિવરીએ.
વિમલ જાં ૩

પુંડરીક પદ જાપીએ મન હરખે, અધ્યવસાય શુભ ધરીએ.
વિમલ જાં ૪

પાપી અલવ્ય ન નજરે દેખે, હિંસક પણ ઉધરીએ.
વિમલ જાં ૫

ભૂમિસંથારો ને નારીતણા સંગ, દૂરથકી પરિહરીએ.
વિમલ જાં ૬

સચિત્તપરિહારી ને એકલઆહારી, ગુરુ સાથે પદ ચરીએ.
વિમલ જાં ૭

પડિસ્કમણાં દોય વિધિશું કરીએ, પાપ પડલ વિખરીએ.
વિમલ જાં ૮

કલિકાલે એ તીરથ મહોટું, પ્રવહણુ જિમ ભર દરિયે.
વિમલ જાં ૯

ઉત્તમ એ ગિરિવર સેવતાં, પદ્મ કહે ભવ તરીએ.
વિમલ જાં ૧૦

વિમલાચલ વિમલા પાણી, શીતલ તરુ છાયા ઠરાણી;
રસવેધક કંચન ખાણી, કહે ઇંદ્ર સુણે ઇંદ્રાણી.
સનેહી સંત એ ગિરિ સેવો, ચૌદ ક્ષેત્રમાં તીરથ નહીં એવો. ૧

ષટ્ રી પાળી ઉલ્લસીએ, ૭૬ અદ્ભુત કાયા કસીએ;
મોહ મદ્ધની સામા ધસીએ, વિમલાચલ વેગે વસીએ.
સનેહી ૦ ૨

અન્ય સ્થાનક કર્મ જે કરીએ, તે હિમગિરિ હેઠા હરીએ;
પાછળ પ્રદિક્ષણા ફરીએ, ભવજલનિધિ જોલા તરીએ.
સનેહી ૦ ૩

શિવમંદિર ચઢવા કાજે, સોપાનની પંક્તિ ખિરાજે;
ચઢતાં સમકિતી છાજે, દુરભવ્ય અભવ્ય તે લાજે.
સનેહી ૦ ૪

પાંડવ પમુહા કેઇ સંતા, આદીશ્વર ધ્યાન ધરંતા;-
પરમાત્મ ભાવ ભજંતાં, સિદ્ધાચલ સિદ્ધ્યા અનંતા.
સનેહી ૦ ૫

ષટ્ માસી ધ્યાન ધરાવે, શુકરાજ તે રાજ્યને પાવે;
ખહિરંતર શત્રુ હરાવે, શત્રુજય નામ ધરાવે.
સનેહી ૦ ૬

પ્રણિધ્યાને ભળે ગિરિ જાયો, તીર્થંકર નામ નિકાયો;
મોહરાયને લાગે તમાયો, શુભવીર વિમલગિરિ સાયો.
સનેહી ૦ ૭

રાયણ પગલાંનું સ્તવન

નીલુડી રાયણ તરુ તળે સુણ સુંદરી,
 પીલુડા પ્રભુજીના પાય રે ગુણમંજરી.
 ઊજ્જવલ ધ્યાને ધ્યાઈએ સુણ સુંદરી,
 એહી જ મુક્તિ ઉપાય રે ગુણ મંજરી. ૧

શીતલ છાયાએ બેસીએ સુણ સુંદરી,
 રાતડો કરી મન રંગ રે ગુણમંજરી.
 પૂજીએ સોવન ફૂલડે સુણ સુંદરી;
 જેમ હોય પાવન અંગ રે ગુણમંજરી. ૨

ખીર ઝરે જેહ ઉપરે સુણ સુંદરી,
 નેહ ધરીને એહ રે ગુણ મંજરી;
 ત્રીજે ભવે તે શિવ લહે સુણ સુંદરી;
 થાયે નિર્મલ દેહ રે ગુણમંજરી. ૩

પ્રીત ધરી પ્રદક્ષિણા સુણ સુંદરી.
 દીએ એહને જે સાર રે ગુણમંજરી;
 અભંગ પ્રીતિ હોય જેહને સુણ સુંદરી,
 ભવ ભવ તુમ આધાર રે ગુણમંજરી. ૪

કુસુમ પત્ર ફલ મંજરી સુણ સુંદરી,
 શાખા થડ ને મૂલ રે ગુણમંજરી;
 દેવતણા વાસા અછે સુણ સુંદરી,
 તીરથને અનુકૂલ રે ગુણમંજરી. ૫

તીરથ ધ્યાન ધરો મુદા સુણ સુંદરી,
 સેવો એહની છાંય રે ગુણમંજરી;
 જ્ઞાનવિમલ ગુણ લાખિયો સુણ સુંદરી,
 શત્રુજયમાહાત્મ્યમાંહી રે ગુણમંજરી. ૬

શ્રી પુંડરીકગિરિ-સ્તવન

વીરજી આવ્યા રે વિમલાચલકે મેદાન

સુરપતિ પાયા રે સમવસરણ કે મંડાણ-એ આંકણી
દેશના દેવે વીરજી સ્વામ, શત્રુજય મહિમા વરણવે તામ;
પુંડરીકગિરિ અલિધાન, સોહમ ઇંદો રે; તવ પૂછે બહુ માન;
કિમ થયું સ્વામી રે, ભાષો તાસ નિદાન. વીરજી ૧

પ્રભુજી ભાવી સાંભળ ઇંદ, પ્રથમ જે હુવા ઋષભજિણિંદ;
તેહના પુત્ર તે ભરત નરિંદ, ભરતના હુવા રે ઋષભસેન
પુંડરીક; ઋષભજી પાસે રે, દેશના સુણી તહકીક,
દીક્ષા લીધી રે, ત્રિપદી જ્ઞાન અધિક. વીરજી ૨

ગણધર પદવી પામ્યા જામ, દ્વાદશાંગી ગૂંથી અભિરામ;
વિચરે મહિયલમાં ગુણધામ, અતુકમે આવ્યા રે;
શ્રી સિદ્ધાચલ ઠામ, સુનિવર કોડી રે;
પંચતણે પરિવાર અણસણ કીધા રે; નિજ આતમને ઉદ્ધાર.

વીરજી ૩

ચૈત્રી પૂનમ દિવસે એહ, પામ્યા કેવલજ્ઞાન અછેહ;
શિવસુખ વરીયા અમર અદેહ, પૂર્ણાનંદીરે અગુરુલધુ અવગાહ;
અજ અવિનાશી રે, નિજ ગુણભોગી અખાહ;
નિજ ગુણ ધરતા રે, પરપુદ્ગલ નહીં ચાહ.

વીરજી ૪

તેણે પ્રગટયું પુંડરગિરિનામ, સાંભળ સોહમ દેવલોક સ્વામ;
એહનો મહિમા અતિહિ ઉદામ, તેણે દિન કીજે રે;
તપ જપ પૂજા ને દાન, મત વળી પોસહ રે;
જેહ કરે અનિદાન, કૃણ તસ પામે રે, પંચકોડી ગુણ માન
વીરજી ૫

ભકતે ભવ્ય જીવ જે હોય, પંચમ ભવે મુક્તિ લહે સોય;
 તેહમાં બાધક છે નહિ કોય, વ્યવહાર-કેરી રે;
 મધ્યમ કૃણની એ વાત, ઉત્કૃષ્ટ યોગેરે, અંતરમુહૂર્ત વિખ્યાત;
 શિવસુખ સાથે રે, નિજ આતમ અવદાત.
 વીરજી૦ ૬

ચૈત્રી પૂનમ મહિમા દેખ, પૂજા પંચ પ્રકારી વિશેષ;
 તેહમાં નહિ ઉણીમ કાંઈ રેખ, એણી પેરે ભાગી રે;
 જિનવર ઉત્તમ વાણુ, સાંભળી ખૂબચા રે;
 કેઇક ભવિક સુખાણુ, એણી પરે ગાયો રે, પદ્મવિજય સુપ્રમાણુ
 વીરજી૦ ૭

[૨]

એક દિન પુંડરીક ગણધરુ રે લાલ,
 પૂછે શ્રી આદિજિણુંદ સુખકારી રે;
 કહીએ તે ભવ જલ ઉતરી રે લાલ,
 પામીશ પરમાનંદ ભવ વારી રે. એક૦ ૧

કહે જિન ઇણુ ગિરિ પામશે રે લાલ,
 જ્ઞાન અને નિરવાણુ જયકારી રે;
 તીરથ મહિમા વાધશે રે લાલ,
 અધિક અધિક મંડાણુ નિરધારી રે. એક૦ ૨

ઇમ નિસુણીને ઇહાં આત્રીયા રે લાલ,
 ઘાતી કરમ કર્યાં દૂર તમ વારી રે;
 પંચ કોડ મુનિ પરિવર્યા રે લાલ,
 હુઆ સિદ્ધિ હજૂર ભવ વારી રે. એક૦ ૩

ચૈત્રી પૂનમ દિને કીજીયે રે લાલ,
 પૂજા વિવિધ પ્રકાર દિલ ધારી રે;
 ફળ પ્રદક્ષિણા કાઉસગ્ગા રે લાલ,
 લોગસ્સ થુઈ નમુસ્કાર નરનારી રે. એકઃ ૪

દશ વીશ ત્રીશ ચાલીશ ભલાં રે લાલ,
 પચાસ પુખ્પની માળ અતિ સારી રે;
 નરભવ લાહો લીજીયે રે લાલ,
 જેમ હોય જ્ઞાન વિશાલ મનોહારી રે. એકઃ ૫

શ્રી સિદ્ધાચલજીનું સ્તવન

મારું મન મોહ્યું રે શ્રી સિદ્ધાચલે રે,
 દેખીને હરખિત થાય;
 વિધિશું કીજે રે જાત્રા એહની રે,
 ભવભવનાં દુઃખ જાય. મારું ૦ ૧

પાંચમે આરે રે પાવન કારણે રે,
 એ સમો તીરથ ન કોય;
 મોટો મહિમા રે, જગમાં એહનો રે;
 આ ભરતે ઈહાં જોય. મારું ૦ ૨

ઈણુ ગિરિ આવ્યા રે જિનવર ગણધરા રે,
 સિધ્યા સાધુ અનંત;
 કદિણુ કરમ પણ એ ગિરિ ફરસતા રે,
 હોવે કરમ નિશાંત. મારું ૦ ૩

જૈન ધરમને સાચો જાણીયે રે,
 માનવ તીરથ એ સ્તંભ;

સુર નર કિન્નર નૃપ વિદ્યાધરા રે,
કરતાં નાટારંભ. મારું ૦ ૪

ધન્ય ધન્ય દહાડો રે ધન્ય વેલા ઘડી રે,
ધરીએ હૃદય મોઝાર;
જ્ઞાનવિમલસૂરિ ગુણ એહના ઘણા રે,
કહેતા નાવે હો પાર. મારું ૦ ૫

શ્રી આદિજિનેશ્વર--વિનતિનું સ્તવન

સુણ જિનવર શેત્રુંજી ધણીજી. દાસ તણી અરદાસ,
તુજ આગળ બાળક પરેજી, હું તો કરું વેખાસ રે
જિનજી મુજ પાપીને રે તાર.
તું તો કરુણા રસ ભર્યોજી, તું સહુનો હિતકાર રે.
જિનજી મુજ ૦ ૧

હું અવગુંણનો ઓરડોજી, ગુણ તો નહીં લવલેશ;
પરગુણ પેખી નહિ શકુંજી, કેમ સંસાર તરેશ ?
જિનજી મુજ ૦ ૨

જીવતણા વધ મેં કર્યાંજી, બોલ્યા મૃષાવાદ;
કપટ કરી પરધન હર્યાંજી, સેવ્યા વિષય સંવાદ રે.
જિનજી મુજ ૦ ૩

હું લંપટ હું લાલચુંજી, કમ કીધાં કેઈ કોડ;
ત્રણ ભુવનમાં કેા નહીંજી, જે આવે મુજ ભેડ રે.
જિનજી મુજ ૦ ૪

છિદ્ર પરાયાં અહોનિશેજી, ભેતો રહું જગનાથ !
કુગતિતણી કરણી કરીજી, ભેડ્યો તેહશું સાથ રે.
જિનજી મુજ ૦ ૫

કુમતિ કુટિલ કદાચહીજી, વાંકી ગતિ મતિ મુજ;
વાંકી કરણી માહરીજી, શી સંભળાવું તુજ રે?

જિનજી મુજ૦ ૬

પુન્ય વિના મુજ પ્રાણિઓજી, બાણે મેલું રે આથ;
ઝાંચા તરુવર મોરીયાંજી, ત્યાંહી પસારે હાથ રે.

જિનજી મુજ૦ ૭

વિણ ખાધા વિણ ભોગવ્યાજી, ફેગટ કર્મ બંધાય;
આર્ત ધ્યાન મીટે નહીંજી, કીજે કવણ ઉપાય રે.

જિનજી મુજ૦ ૮

કાજળથી પણ શામળાજી, મારા મન-પરિણામ;
સોણામાંહી તાહરુંજી, સંભારું નહીં નામ રે.

જિનજી મુજ૦ ૯

મુગ્ધ લોક ઠગવા લણીજી, કરું અનેક પ્રપંચ;
કૂડ કપટ બહુ કેળવીજી, પાપ તણા કરું સંચ રે.

જિનજી મુજ૦ ૧૦

મન ચંચળ ન રહે કિમેજી, રાચે રમણી રે રૂપ;
કામ વિટંબણા શી કહુંજી, પડીશ હું દુર્ગતિ કૂપ રે.

જિનજી મુજ૦ ૧૧

કિશ્યા કહું ગુણ માહરાજી, કિશ્યા કહું અપવાદ;
જેમ જેમ સંભારું હિયેજી, તેમ તેમ વધે વિખવાદ રે.

જિનજી મુજ૦ ૧૨

ગિરુઆ તે નવિ લેખવેજી, નિગુણ સેવકની વાત;
નીચતણે પણ મંદિરેજી, ચંદ્ર ન ઢાળે જ્યેત રે.

જિનજી મુજ૦ ૧૩

નિગુણો તો પણ તાહરોજી, નામ ધરાવ્યું દાસ;
કૃપા કરી સંભાળજોજી, પૂરજો મુજ મન આશ રે.
જિનજી મુજ૦ ૧૪

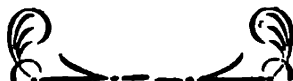
પાપી જાણી મુજ લણીજી, મત મૂકો રે વિસાર;
વિષ હળાહળ આદર્યોજી, ઇશ્વર ન તજે તાસ રે.
જિનજી મુજ૦ ૧૫

ઉત્તમ ગુણકારી હુએજી, સ્વાર્થ વિના મુજાણ;
કરસણ સિંચે સર ભરેજી, મેહ ન માગે દાણ રે.
જિનજી મુજ૦ ૧૬

તું ઉપકારી ગુણનીલોજી, તું સેવક પ્રતિપાળ;
તું સમરથ સુખ પૂરવાજી, કર માહરી સંભાળ રે.
જિનજી મુજ૦ ૧૭

તુજને શું કહીએ ઘણુંજી, તું સહુ વાતે રે જાણ;
મુજને હોજો સાહિબાજી, ભવ ભવ તાહરી આણ રે.
જિનજી મુજ૦ ૧૮

નામિરાયા કુલ ચંદલોજી, મરુદેવીનો નંદ;
કહે જિનહરખ નિવાજજોજી, દેજો પરમાનંદ રે.
જિનજી મુજ૦ ૧૯

શ્રી શત્રુજયનાં ૨૧ ખમાસમણાં દેવા માટેના
૨૧ નામેના ગુણગર્ભિત દુહા

પહેલા ખમાસમણના દુહા

સિદ્ધાયલ સમરું સદા, સોરઠ દેશ મઝાર;
મનુષ્ય જન્મ પામી કરી, વંદું વાર હજાર. ૧

૧ અંગ વસન ઈમન ૪ભૂમિકા, ૫ પૂજેગરણ સાર;
૬ ન્યાયદ્રવ્ય ૭ વિધિશુદ્ધતા શુદ્ધિ સાત પ્રકાર. ૨

કાર્તિક સુદિ પૂનમ દિને, દસ કોટી પરિવાર;
દ્રાવિડ વારિખિલ્લજી, સિદ્ધ થયા નિરધાર. ૩

તિષ્ઠે કારણ કાર્તિકી દિને, સંઘ સયલ પરિવાર;
આદિજિન સનમુખ રહી, ખમાસમણ બહુ વાર. ૪

એકવીશ નામે વરણ્યો, તિહાં પહેલું અભિધાન:
શત્રુજય શુકરાયથી, જનક વચન બહુમાન. ૫

[“ સિદ્ધાયલ સમરું સદા સોરઠ દેશ મઝાર;
મનુષ્ય જન્મ પામી કરી, વંદું વાર હજાર. ૧]

આ દુહો પ્રત્યેક ખમાસમણ હીઠ ખમાસમણના દુહા ખોલ્યા આઠ
ખોલવો અને પછી ખમાસમણ દેવું.

બીજા ખમાસમણના દુહા

સમોસયાં સિદ્ધાયલે, પુંડરીક ગણધાર;
લાખ સવા માહાતમ કહ્યું, સુર નર સભા મઝાર. ૬

૧ શરીરશુદ્ધિ. ૨. વસ્ત્રશુદ્ધિ. ૩. ચિત્તશુદ્ધિ. ૪. ભૂમિશુદ્ધિ. ૫. ઉપકરણ-
શુદ્ધિ. ૬ દ્રવ્યશુદ્ધિ. ૭ યથાર્થવિધિ શુદ્ધિ.

ચૈત્રી પુનમને દિને, કરી અણુસણ એક માસ;
 પાંચકોડિ મુનિ સાથશું, મુક્તિનિલયમાં વાસ. ૭
 તિણે કારણ પુંડરીકગિરિ, નામ થયું વિખ્યાત;
 મન વચ કાચે વદીએ, ઉઠી નિત્ય પ્રભાત. ૮ સિદ્ધાં

ત્રીજા ખમાસમણના દુહા

વીશ કોડીશું પાંડવા, મોક્ષ ગયા ઇણે ઠામ;
 એમ અનંત મુક્તે ગયા, સિદ્ધક્ષેત્ર તિણે નામ ૯ સિદ્ધાં

ચોથા ખમાસમણના દુહા

અડસઠ તીરથ ન્હાવતાં, અંગ રંગ ઘડી એક;
 તુંખીજલ સ્નાને કરી, જાગ્યો ચિત્ત વિવેક. ૧૦
 ચંદ્રશેખર રાજા પ્રમુખ, કર્મકઠિન મલધામ;
 અચલ પદે વિમલા થયા, તિણે વિમલાચલ નામ. ૧૧ સિદ્ધાં

પાંચમા ખમાસમણના દુહા

પર્વતમાં સુરગિરિ વડો, જિન અભિષેક કરાય;
 સિદ્ધ હુઆ સ્નાતક પદે, સુરગિરિ નામ ધરાય. ૧૨
 ભરતાદિ ચૌદ ક્ષેત્રમાં, એ સમો તીરથ ન એક;
 તિણે સુરગિરિ નામે નમું, જિહાં સુરવાસ અનેક. ૧૩ સિદ્ધાં

છઠ્ઠા ખમાસમણના દુહા

એંસી યોજન પૃથુલ છે, ઊંચપણે ચન્વીશ;
 મહિમાએ મોટો ગિરિ, મહાગિરિ નામ નમીશ. ૧૪ સિદ્ધાં

સાતમા ખમાસમણના દુહા

ગણધર ગુણવંતા મુનિ, વિશ્વમાંહે વંદનિક;
 જેહવો તેહવો સંયમી, વિમલાચલે (એ તીરથે) પૂજનિક. ૧૫

વિપ્રલોક વિવધર સમા, દુઃખિયા ભૂતલ માન;
દ્રવ્યલિંગી કણુ ક્ષેત્ર સમે, મુનિવર છીપ સમાન. ૧૬

શ્રાવક મેઘ સમા કહ્યા, કરતા પુણ્યનું કામ;
પુણ્યની રાશિ વધે ઘણી, તિણે પુણ્યરાશિ નામ. ૧૭ સિદ્ધાં

આઠમા ખમાસમણના દુહા

સંયમધર મુનિવર ઘણા, તપ તપતા એક ધ્યાન;
કર્મ વિયોગે પામીયા, કેવલ લક્ષ્મીનિધાન. ૧૮

લાખ એકાણું શિવ વર્યા, નારદશું અણુગાર;
નામ નમો તિણે આઠમું, શ્રીપદગિરિ નિરધાર. ૧૯ સિદ્ધાં

નવમા ખમાસમણના દુહા

શ્રી સીમંધર સ્વામીએ, એ ગિરિ મહિમા વિલાસ;
ઇંદ્રની આગે વર્ણવ્યો, તિણે એ ઇંદ્રપ્રકાશ. ૨૦ સિદ્ધાં

દશમા ખમાસમણના દુહા

દશકોટી આણુવ્રતધરા, ભકતે જમાડે સાર;
જૈન તીર્થ યાત્રા કરે, લાભતણો નહીં પાર. ૨૧

તેહ અકી સિદ્ધાચલે, એક મુનિને દાન;
દેતાં લાભ ઘણો હુવે, મહાતીરથ અભિધાન. ૨૨ સિદ્ધાં

અગિયારમા ખમાસમણના દુહા

પ્રાચે એ ગિરિ શાશ્વતો, રહેશે કાલ અનંત;
શત્રુજય માહાતમ સુણી, નમો શાશ્વતગિરિ સંત. ૨૩ સિદ્ધાં

બારમા ખમાસમણના દુહા

ગૌ નારી બાલક મુનિ, ચઉ હત્યા કરનાર;
યાત્રાં કરતાં કાર્તિકી, ન રહે પાપ લગાર. ૨૪

જે પરદારા લાંપટી, ચોરીના કરનાર;
 દેવદ્રવ્ય ગુરુદ્રવ્યનાં, જે વળી ચોરણુહાર. ૨૫
 ચૈત્રી કાતિકી પૂનમે, કરે યાત્રા ઇણે ઠામ;
 તપ તપતાં પાતિક ગણે, તિણે દૃઢશક્તિ નામ. ૨૬ સિદ્ધાં

તેરમા ખમાસમણના દુહા

ભવ ભય પામી નિકળ્યા, થાવચ્યાસુત જેહ;
 સહસ મુનિશું શિવ વર્યા, મુક્તિનિલયગિરિ તેહ. ૨૭ સિદ્ધાં

ચૌદમા ખમાસમણના દુહા

ચંદા સુરજ ખિહું જણા, ઊભા ઇણે ગિરિ શૃંગ;
 વધાવિયો વર્ણન કરી, (કરી વર્ણવ ને વધાવિયો)
 પુષ્પદંતગિરિ રંગ. ૨૮ સિદ્ધાં

પંદરમા ખમાસમણના દુહા

કર્મકલણ ભવજલ તણ, ઇહાં પામ્યા શિવસન્ન;
 પ્રાણી પક્ષ નિરંજની, વંદો ગિરિ મહાપદ્મ. ૨૯ સિદ્ધાં

સોળમા ખમાસમણના દુહા

શિવવહુ વિવાહ ઉત્સવે, મંડપ રચિયો સાર;
 મુનિવર વર બેઠક ભણી, પૃથ્વીખીઠ મનોહાર. ૩૦ સિદ્ધાં

સત્તરમા ખમાસમણના દુહા

શ્રીસુભદ્રગિરિ નમો, ભદ્ર તે મંગલ રૂપ;
 જલ તરુ રજ ગિરિવર તણી, શિવ ચડાવે ભૂપ. ૩૧ સિદ્ધાં

અઠારમા ખમાસમણના દુહા

વિદ્યાધર સુર અપરચરા, નદી શત્રુંજી વિલાસ;
 હરતાં હરતા પાપને, ભજીયે ભવી કૈલાસ. ૩૨ સિદ્ધાં

ઓગણીસમા ખમાસમણના દુહા

ખીજા નિર્વાણી પ્રભુ, ગઈ ચોવીશી મોઝાર;
તસ ગણધર મુનિમાં વડા, નામે કદંબ અણુગાર. ૩૩
પ્રભુ વચને અણુસન કરી, મુક્તિપુરીમાં વાસ;
નામે કદંબગિરિ નમો, તો હોય લીલ વિલાસ. ૩૪ સિદ્ધાંત

વીસમા ખમાસમણના દુહા

પાતાલે જસ મૂલ છે, ઉજ્જવલગિરિનું સાર;
ત્રિકરણ યોગે વંદતા, અદ્ય હોયે સંસાર. ૩૫ સિદ્ધાંત

એકવીસમા ખમાસમણના દુહા

તન-મન-ધન સુત વલ્લભા, સ્વર્ગાદિક સુખભોગ;
જે વાંછે તે સંપન્ને, શિવરમણી સંયોગ. ૩૬
વિમલાચલ પરમેષ્ઠીનું, ધ્યાન ધરે ષટ્ માસ;
તેજ અપૂરવ વિસ્તરે, પૂરે (પૂગે) સઘળી આશ. ૩૭
ત્રીજે ભવ સિદ્ધિ લહે, એ પણ પ્રાયિક વાચ;
ઉત્કૃષ્ટા પરિણામથી, અંતરમુહૂરત સાચ. ૩૮
સર્વકામદાયક નમો, નામ કરી ઓળખાણ;
શ્રી શુભવીરવિજય પ્રભુ, નમતાં કોડ કલ્યાણ. ૩૯ સિદ્ધાંત

ઋષભદેવસ્ત્રામિની સ્તુતિ

શ્રી સિદ્ધાચલમંડળ, ઋષભજિણુંદ દયાલ;
મરુદેવાનંદન વંદન કરુ ત્રણ કાલ;
એ તીરથ જાણી પૂર્વ નવાણું વાર,
આદીશ્વર આઘ્યા જાણી લાભ અપાર. ૧

સુધર્માસ્વામી ગ્યાનબંધાર-ઉમારા

અનુક્રમ

શ્રી શત્રુંજય સ્તોત્ર	૧	શ્રી સિદ્ધાયળનાં	
મંગળાચરણ દાળ-૧	૨	ચૈત્યવંદનો [૪]	૬૦
ઉદ્ધારવર્ણન	૪	શ્રી સિદ્ધાયળનાં સ્તવનો	
પાલીતાણાદર્શન	૮	શેત્રુંજીગઢના વાસી રે	૬૨
સિદ્ધાયળદર્શન	૧૦	અત્રા નવાણું કરીએ	૬૩
શ્રી આદિનાથ દાદાદર્શન	૧૪	વિમલાચલ વિમળા પાણી	૬૪
અન્યાન્ય દ્રેક વર્ણન	૧૮	નીલુડી રાયણ તરુ તળે	૬૫
સંધવણ	૨૨	વીરજી આઠવા રે વિમળાચળકે	૬૬
તીર્થરક્ષણ	૨૬	એક દિન પુંડરીક ગણધરુ રે	૬૭
કળશ	૩૩	મારું મન મોહ્યું રે શ્રી સિદ્ધાયળે	૬૮
એકવીસ ખમાસમણા	૩૪	સુણ જિનવર શેત્રુંજી ધણીજી	૬૯
શત્રુંજયપચ્ચીસી	૩૬	શ્રી શત્રુંજયના એકવીસ ખમા-	
તીર્થાધિરાજનું સંક્ષિપ્ત વર્ણન ૪૧		સમણના દુહાઓ	૭૨
		શ્રી ઋષભદેવસ્વામીની રજુતિ	૭૬